

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Asociální mladistvý a jeho zátěže

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Olejníček

Vypracovala:

Hana Kopecká

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Asociální mladistvý a jeho zátěže“ zpracovala samostatně a použila jen pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Havlíčkově Brodě 3.4.2011

.....
Hana Kopecká

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Antonínovi Olejníčkovi za odborné vedení a konzultace při zpracovávání bakalářské práce. Velice si cením jeho laskavého a lidského přístupu.

OBSAH

ÚVOD	2
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Vymezení základních pojmů	6
2. Asociální chování	8
2.1 Poruchy chování	8
2.2 Alkoholismus, záškoláctví a toxikomanie	10
3. Možnosti intervence	12
3.1 Intervenční metody psychologické a pedagogické	12
3.2 Vliv rodiny	15
3.3 Vliv školy a sociálního prostředí	18
4. Sociální práce s asociální mládeží	19
4.1 Stát	19
4.2 Nestátní organizace	20
4.3 Sociální kurátor pro mládež a jeho kompetence ve vztahu k asociálnímu mladistvému	22
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Stanovení cílů průzkumu	25
6. Tvorba předpokladů	27
7. Metody zpracování a ověřování předpokladů	28
7.1 Kazuistiky z práce sociálního kurátora pro mládež	28
7.2 Popis zjištěných údajů	45
Závěr	47
Resumé	48
Anotace	49
Seznam použité literatury	51
Přílohy	

„Být normální v období dospívání, je samo o sobě nenormální“

Anna Freudová

britská psychoanalytička rakouského původu,

dcera S. Freuda

Úvod

Ve své práci se chci zamyslet nad chováním a životem dnešní mládeže, té části, která má určité problémy ve svých projevech a často se s nimi nedokáže adekvátně vyrovnat a začlenit se do společnosti.

Velmi pěkně je o období dospívání psáno na internetových stránkách Dětská práva. Dospívání je charakterizováno jako období, kdy člověk již není dítětem a ještě není dospělým. Je někým „jiným“ – „jinochem“ tak, jak to kdysi dávno formulovala už staročeština. Z hlediska tělesného vývoje je náhle „samá ruka, samá noha“, na své rodiče a dospělé se dívá povětšinou svrchu, jeho myšlení se mění, stává se abstraktním a velmi kritickým. Sám adolescent je tím, kdo se nemá plně ve své moci, někým, kdo najednou daleko intenzivněji prožívá nové situace. Tento emočně vypjatý stav vzniká v důsledku hormonálních změn v jeho organismu. Mladý člověk je někým, kdo se hledá a buduje si svou vlastní osobní identitu.

S tímto hlavním úkolem dospívání souvisí i další vývojové úkoly, přičemž každý z nich přináší, jak nové výzvy a možnosti, tak i případné ohrožení a v nemalé míře i zátěže. Krátce a ve stručnosti bych uvedla některé ze zátěží: může se jednat o přijetí svého vlastního tělesného zjevu a mužské či ženské role. Znamená to, že mladý člověk se vidí ze zvláštní perspektivy, vidíme se od hrudi dolů a zrcadlo mu umožní spatřit vlastní tvář. Vnímá to jako obraz, který vidí ostatní lidé. Ale tento pohled zpracováváme tak, jak si myslíme, že se zračíme v očích druhých lidí. Stává se tak, že lidé mohou v době dospívání trpět tím, že nejsou s to přijmout něco, co sami považují za osobní nedokonalost. A tato jejich neschopnost sebezpřijetí může být příčinou

komplexů méněcennosti. Šancí je tedy zdravé sebevědomí, které se v tomto období vytváří.

Neméně důležité je vytvoření nových a budování zralejších vztahů s vrstevníky obou pohlaví. Pro někoho toto může být samozřejmostí, ale pro někoho úkolem velmi obtížným. Vrstevníci se stávají pro většinu adolescentů nejvýznamnější referenční skupinou. Stávají se tak jednou z nejdůležitějších oblastí adolescentova sociálního pole. Spolehliví a slušní kamarádi, kteří mají konstruktivní zájmy, skýtají záruku úspěšné socializace. A naopak, kamarádi, kteří jsou na hraně společnosti jsou ohrožením. Bohužel toto ohrožení si dospívající neuvědomuje a ani nevidí. Životní styl a normy party jsou pak takřka jedinou hodnotou, orientačním bodem a jistotou, kterou adolescent nachází. To, že se setkává často s alkoholem, drogami, násilím, promiskuitou a kriminalitou je pak víc, než časté a ztěžuje se mu tak začlenění do společnosti.

Další důležitý krok, který musí mladý člověk dokázat, je dosažení emocionální nezávislosti na rodičích a ostatních dospělých. Nezávislost lze získat tam, kde jsme v dětství zažili milující péči a přijetí, které nám dodávalo sebevědomí. To nás vedlo k stále narůstající vlastní autonomii. Tam, kde tato péče byla spojena s manipulací, nebo jiným nevhodným výchovným postupem, může hrozit, že přílišná vázanost na rodiče bude pro mladistvého trvalou zátěží a přes všechny snahy, nebude schopný se z takto nezdravého vlivu vymanit.

Dosažení vzdělání je další předpoklad pro získání pozdější ekonomické nezávislosti. Závisí jak na dědičné intelektové výbavě, tak na zdravé motivaci a reálném odhadu vlastních možností. Neméně důležitá je dosavadní akceptace dítěte, podpora a porozumění, které se mu dostalo v rodině. Pocit životní spokojenosti významně ovlivňuje okolnost, zda je cesta k těmto cílům vynucená rodiči, nebo si ji mladistvý vnitřně a dobrovolně zvolil.

Příprava na výběr povolání, popř. jeho volba – další velký úkol, který musí mladý člověk řešit. Málokdy je na takto závažnou volbu připraven. V tomto věku si neuvědomuje, jak je důležitá rovnováha mezi oblastmi lidského života, jako je práce, rodina a odpočinek. Neuvědomuje si, že nespokojenost v jedné ze zmíněných oblastí ovlivňuje nejen oblasti zbývající, ale celou rovinu našeho duševního zdraví a osobnost. Stane-li se práce a pracovní život vyváženou součástí naší identity, představuje pevný bod pro případ, že se něco v životě tzv. porouchá. Pokud se špatně vybere povolání a člověk je v této oblasti nešťastný, může si kompenzovat nedostatky v dalších dvou

oblastech, nebo se stáhnout do sociální izolace, event. sklouznout do gamblerství, alkoholu, drog aj.

Je nutné, aby si adolescent dokázal rozvíjet intelektové schopnosti a potřebný pojmový aparát jako způsob, jak srozumitelně komunikovat s ostatními. Částečně je tato schopnost geneticky určená, ale nemalou roli zde hrají vnější podmínky. Zejména zde se projevuje, jak je nutné zvládnutí všech uvedených vývojových úkolů. Jejich využití bude záviset na schopnosti pracovat se svou vnitřní motivací. Tato motivace může být ale i zneužita tím, že se obrátí proti lidem, a to zejména tam, kde nebyly emoční potřeby dostatečně syceny, člověk byl deprivován a frustrován těmi, kteří namísto jistoty, akceptace a bezpečí, poskytli dítěti nejistotu, pochybnosti a ohrožení.

Dosažení sociálně odpovědného jednání zahrnuje oblast přípravy na rodinný život a budování charakteru. Toto je možné pouze tam, kde byla dítěti umožněna cesta od závislosti k nezávislosti a tam, kde mělo možnost postavit svou sebedůvěru na důvěryhodnosti ostatních. Dítě musí vědět, že je dítětem chtěným a milovaným. Významnou roli zde hrají vzory a modely rodičů a prarodičů, popřípadě přátel či dalších příbuzných. Pokud se mladý člověk naučí odpovědně jednat, má dobrý předpoklad, že bude schopen navazovat nosné vztahy v oblasti partnerského života, či v oblasti pracovní a přátelské.

Je také nutné budovat systém vědomých morálních hodnot. Základy se ovšem kladou již v raném dětství. Svědomí se buduje tam, kde je poskytnuta jistota a bezpečí a kde jsou jasně vymezeny hranice. Mladistvý potřebuje přitažlivé modely a vzory základních mezilidských vztahů a činností.

Z výše uvedeného je patrné, že adolescent to nemá v žádném případě lehké, je vystaven působení svému okolí a je nucen se sám orientovat. Všechny tyto situace a dovednosti získává životem v societě. Významnou roli zde hraje vliv rodiny, školy, kamarádů, setkává se s různými zátěžemi a problémy, někdo zvládá situaci poměrně snadno, jiný nedokáže své chování korigovat a může se chovat asociálně, event. až delikventně.

Já se problematikou asociálních mladistvých, dětí a mladých delikventů zabývám celou svou pracovní kariéru – tedy od roku 1987. Skoro 25 let pracuji jako kurátorka pro mládež a v posledních letech jako vedoucí oddělení sociálně právní ochrany mládeže. Protože mě práce s mládeží baví, ponechala jsem si i ve vedoucí funkci část pracovní náplně kurátora pro mládež. V mé práci bych se chtěla zamyslet nad tím, jak žijí dnešní mladí lidé, jaké jsou jejich cíle, hodnoty a hlavně jaké zátěže je

nejvíce ovlivňují do té míry, že se začínají chovat asociálně. Je jasné, že na mladistvého působí společnost a místo, kde žije. Jako hlavní faktory se jeví rodina, škola, vrstevníci, partner, způsob trávení volného času. Tyto faktory chci specifikovat a pro lepší ilustraci demonstrovat popisem kazuistik z mé praxe. Chci popsat, že vhodným působením nástroji sociální pedagogiky se dá mladistvý ovlivňovat a odklonit tak od kriminální kariéry.

Cílem mé práce je popsat, jak se dá využít sociální pedagogika pro zlepšení práce sociálního kurátora s asociálním mladistvým, a jak mu může pomoci vyrovnávat se se zátěžemi. Dále zjistit u kolika dětí se vyskytlo protiprávní jednání, event. činnost jinak trestná.

Pro výzkum využiji v praktické části práce kazuistiky klientů z mé praxe. Jedná se o 6 náhodně vybraných klientů kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

Teoretická část

1. Vymezení základních pojmů

Antisociální chování - zahrnuje veškeré protispolečenské jednání, které svými důsledky poškozuje společnost a jedince. Velmi často navazuje na chování asociální. Člověk, který jedná antisociálně, porušuje zákony dané společnosti. Mezi formy antisociálního jednání patří veškerá trestná činnost (krádeže, loupeže, vandalství, sexuální delikty, zabití, vraždy), agresivita, terorismus, organizovaný zločin a další. Antisociální formy chování se vyznačují vysokým stupněm narušení člověka a velmi obtížnou aplikací nápravné péče.

Asociální - termín označující chování jednotlivce nebo skupiny namířené proti hodnotám uznávaným jinými lidmi, kteří jsou obvykle ve společnosti ve většině. Výraz se často používal a používá jako stigma. Proto proti němu někteří teoretici sociální práce mají výhrady (Matoušek, 2008, s.28).

Dítě - je člověk od narození do 15ti let věku, nemá trestní odpovědnost, orgány činné v trestním řízení používají označení nezletilý.

Maladaptivní chování - nepřízpůsobivé, sociálně nežádoucí chování.

Mladistvý - juvenile person. Podle platného trestního práva ČR osoba ve věku od 15ti do 18ti let, která je trestně odpovědná, ale při ukládání trestů se bere ohled na její věk (Matoušek, 2008, s. 105).

Pachatel - osoba, která se dopustila trestného činu, ale může to být i osoba, kterou nelze trestně stíhat. Jsou to děti do 15ti let, či osoby, které svým stavem vědomí nejsou trestně stíhatelné.

Predelikventní chování - je chování, z něhož se s vysokou pravděpodobností, než z jiných typů chování, může vyvinout trestná činnost.

Poruchy chování - označení používané u dětí ve středním a vyšším školním věku a také u mládeže pro chování překračující sociální normy. Může se jednat o sebepoškození, šikanování, napadání druhých, soustavné lhaní, ničení věcí jiných, útěky z domova a mnoho dalších. Poruchy chování bývají spojeny s nekvalitním výchovným prostředím, se syndromem ADHD, s extrémní chudobou a další. Mohou být u některých dětí předzvěstí pozdějšího kriminálního chování, nebo psychiatrického onemocnění.

Riziková mládež - je mládež se zvýšeným rizikem sociálního selhání. Je silně disponována k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, k členství v extremistických skupinách a v různých sektách apod.

Rodina - v užším tradičnějším pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). V širším pojetí, jež se začíná rozšiřovat v USA a v některých státech EU, se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti.

Socializace - proces začleňování člověka do společnosti.

Sociální selhání (u mladistvých) - jedná se o chování, které je v rozporu se sociálními normami dané společnosti. Může to být třeba vznik závislosti na alkoholu, gamblerství, nealkoholových drogách, předčasné ukončení vzdělávání, sebevražedné jednání a jiné další projevy, které snižují kvalitu života.

2. Asociální chování

Jako typické projevy asociálního jednání lze uvést alkoholismus, toxikomanií, záškoláctví. Abychom mohli hovořit o asociálním chování, musí se toto závadové chování vyznačovat určitou setrvalostí, stereotypem a gradací. Typické projevy takového chování jsou opakované útoky z domova, záškoláctví, sebepoškozování, tabakismus, gamblerství. Jedná se o závažné poruchy chování, které vyžadují dlouhodobou léčbu a pomoc.

2.1 Poruchy chování

Mezi nejtypičtější projevy asociálního chování řadíme poruchy chování. Jsou také nejvíce viditelné a upozorňující na ohrožené dítě. Může se jednat o různé druhy ohrožení dítěte. Ve své práci se nebudu zabývat asociálními dětmi, které trpí psychiatrickým onemocněním. Zmíním se o dětech a mladistvých, kteří trpí poruchou chování ve vztahu k rodině, nebo hyperkinetickou poruchou, jsou vzdorovité a neposlušné, často verbálně i brachiálně agresivní, mají provokativní chování, lžou a podvádějí, utíkají z domova, dopouštějí se záškoláctví, někdy bývají krutí k lidem a ke zvířatům, často mají nedostatek empatie a maladaptivní chování. Může se jednat o různé typy poruch chování, např. socializovaná a nesocializovaná porucha chování, poruchy aktivity a pozornosti, poruchy chování v rámci nevyváženého vývoje osobnosti a mnohé další. O jistou klasifikaci poruch chování se snaží odborníci, kteří pracují dlouhodobě s mládeží a soustavně zdokonalují své diagnostické postupy a tím by tak mohli zlepšit léčebné a integrační programy.

Poruchy chování, které souvisí s hyperaktivitou a neschopností se soustředit, vytváří problémy se sociálními vztahy a se sociální komunikací. Tato porucha se objevuje u dětí, které jsou na první pohled zdravé a bez zjevných potíží, připadají nám spíše výjimečně zlobivé, jejich chování popuzuje a vyčerpává okolí. Mohou to být děti tiché, zasněné, apatické, ale také děti nesmírně aktivní. Řadíme sem i děti, které jsou nespolečenské a neschopné se podrobit jakékoliv autoritě a zdánlivě se nedokáží přizpůsobit ani zhodnotit důsledky svého chování. Vypadají jako lhostejní k pocítům druhých, ve třídě jsou pověstní jako drsňáci, rváči a postrach okolí.

V rámci poradenské a klinické psychologie se často setkáváme s problematikou vývojových poruch chování - porucha pozornosti s hyperaktivitou nebo porucha pozornosti bez hyperaktivity. Pro určení diagnózy vývojové poruchy chování je dítě komplexně vyšetřeno – obvykle odborným lékařem (neurologem), psychologem a speciálním pedagogem. V případě vývojové poruchy chování můžeme v anamnéze sledovat buď potíže v prenatálním období, případně trauma mozku (úraz, infekce) v raných stádiích života. To znamená, že pro diagnózu vývojové poruchy chování by měla být splněna podmínka organického poškození mozku u dítěte. Dítě je tedy vyšetřeno pomocí zobrazovacích metod neurologem – CT, EEG mozku. V případě výchovných obtíží či potíží s koncentrací pozornosti a pozitivního neurologického nálezu, je vhodné uvažovat o vývojové poruše chování. Poruchy chování i poruchy učení mají přívlastek „vývojové“ z toho důvodu, že ať už se jedná o výchovné či pozornostní obtíže, tyto jsou dány nedostatečnou biologickou zralostí CNS. Vhodnou psychologickou či speciálně pedagogickou intervencí je možné dítěti i vyučujícímu poradit, jak s tímto handicapem co nejúspěšněji pracovat při školních činnostech. Vývojová porucha chování činí dítěti při školní práci velkou obtíž. Jeho tenacita pozornosti je na velmi nízké úrovni, dítě se nechá snadno rozptýlit i nepatrnými podněty. Při poruše pozornosti s hyperaktivitou dítě pociťuje psychické napětí, má-li se na určitou činnost delší dobu soustředit a toto nepříjemné napětí se snaží vyloučit psychomotorickou aktivitou, jako je rozhazování rukama, vrtění se na židli atd.

Při poruše pozornosti bez hyperaktivity dítě sice neprodukuje psychomotorický neklid, nicméně jeho schopnost pozornosti je rovněž výrazně oslabena. Nedokáže se také soustředit na jednu činnost delší dobu, ale jeho snížená schopnost koncentrace se projeví spíše zahleděním se na jedno místo, pozorováním děje za oknem atd.

Samotnou kategorii tvoří specifické poruchy učení, o nichž pojednám jen krátce. Obecně platí podobná diagnostická kritéria jako u vývojových poruch chování – tedy intelekt dítěte je v normě a má tedy obtíž ve specifické výukové oblasti. Pokud má dítě potíže s pravopisem, můžeme hovořit o dysortografii. Má-li obtíže v psaní, jedná se o dyslexii. Pokud dítě nezvládá základní matematické operace při normálním intelektu, jedná se o dyskalkulii a pokud má dítě potíže se čtením, přičemž zaměňuje podobná písmenka (b, d, p; n, m, atd.), hovoříme o dyslexii (Vágnerová, 2000). Vývojové poruchy se mohou u dítěte různě kombinovat, může se u dítěte objevit více specifických poruch učení současně. Toto se však nestává příliš často.

V případě, že je u dítěte zjištěna některá z vývojových poruch, je mu sestaven individuální vzdělávací plán, který má podobu doporučení do výuky pro vyučujícího, jak s dítětem pracovat, aby jeho školní výkon byl tou kterou poruchou co nejméně ovlivněn.

Některé děti se ale pohybují v nevhodné společnosti a jejich chování je na hranici zákona. Mohou to být organizované skupiny – gangy, které mají pevnou hierarchii ve vztazích a dopouštějí se kriminální činnosti. V našich podmínkách se však spíše jedná o volně organizované skupiny mladistvých, kteří se snaží vzhledem a chováním napodobit některé osobnosti, hudební skupiny, nebo hnutí. Tyto skupiny poskytují dětem to, co nikdy neměly doma. Skupina, má pevná pravidla, jasné směrnice a pokud je mladistvý dodržuje, dostane odměnu, pochvalu a je důležitý. To často v rodině chybí. Parta s dítětem jedná jako s rovnocenným, důležitým a nabízí mu možnost, aby byl ještě důležitější. Toto je velmi lákavé a mladý člověk, který teprve hledá svou identitu, rád této nabídce podlehně. Nechá se zmanipulovat a chová se přesně tak, jak to parta vyžaduje. Bohužel ne vždy tak, jak je v dané společnosti akceptované.

2.2 Alkoholismus, záškoláctví a toxikomanie

Alkoholová závislost - alkohol abuse, je touha požívat alkohol, kterou závislý člověk nemá pod kontrolou. Ta mu ztěžuje život (ovlivňuje jeho vztahy, práci zájmy) a má nepříznivé účinky na jeho zdraví. Obvykle je spojena se zvyšující se tolerancí k alkoholu (tzn. že závislý člověk musí k dosažení stejného účinku postupně zvyšovat dávku alkoholu) a s odvykacím stavem (abstinenčním syndromem) při pokusu o vysazení alkoholu. Alkohol zvyšuje riziko úrazů i vážnost jejich následků, při dlouhodobém užívání oslabuje imunitu, způsobuje jaterní nemoci, některé druhy rakoviny, postižení periferních nervů i mozku, což se projeví poruchami paměti, některými druhy psychóz, případně též epileptickými záchvaty. V ČR jde o nejrozšířenější typ závislosti, průměrná spotřeba jen u piva je v posledních letech 160 litrů na jednoho obyvatele za rok (Matoušek, 2008, s.23). Léčbou alkoholové závislosti se v naší republice zabývá mnoho odborníků, mezi nejznámější po dnes již zemřelém doc.Skálovi patří MUDr. Karel Nešpor z jehož publikací jsem čerpala informace.

Alkohol je, jak známo pro děti a mladistvé nebezpečnější a škodlivější, než pro dospělé. I při občasném pití se zvyšuje riziko onemocnění jater, která nejsou schopna odbourávat alkohol v takové míře jako dospělí. Další riziko je onemocnění nervového systému. Obecně lze říci, že čím mladší jedinec, který pije alkohol, tím větší je riziko onemocnění a později i přechodu na jiné tvrdé drogy.

Nadměrná aktivita s poruchami pozornosti nebo poruchy chování zvyšují riziko problémů s alkoholem nebo drogami. Tyto děti jsou více ohroženy a je třeba je o to více chránit. Velkou roli hraje v těchto případech dostupnost nebo nedostupnost alkoholu a drog a jejich cena. Alkohol a některé drogy jsou v České republice snadno dostupné a v porovnání s jinými zeměmi levné. Rodiče často nechávají doma alkoholické nápoje, někdy i nejen uzavřené, ale i nedopité lahve. To je mocné lákadlo pro dítě, nebo mladého člověka. Může si tak vyzkoušet beztrestně něco, co je pro něj zakázáno, může se tak pochlubit svým kamarádům. Stává se určitým způsobem významný, může mu to pomoci k lepší pozici v partě.

Někteří rodiče dávají dítěti nadměrné finanční částky, pro rodiče je to jakýsi úplatek, nemají na dítě čas a tak mu alespoň rádi dají peníze. Dítě si pak za ně může koupit prakticky cokoliv, rodiče nemají kontrolu. Často si děti koupí alkohol, nebo cigarety. Pokud to donesou do party, jsou opět na výsluní, středem zájmu. Velmi rychle se ale u mladého člověka vyvíjí závislost. Nejdříve dítě touží být uznáváno, ale brzy si vytvoří závislost na alkoholu. Je to cesta velmi snadná, alkohol je v našem státě lehký dostupný. Je v prodeji v kteroukoliv denní dobu a prakticky kdekoliv. V supermarketech není vůbec žádný problém, dítě si může alkohol nakoupit zcela běžným způsobem. Prodavačka, která se zeptá na věk, je spíše výjimkou. V této oblasti je nutné vyvinout aktivní a účinnou preventivní činnost všech složek působících na výchovu mladé generace.

3. Možnosti intervence

3.1 Intervenční metody psychologické a pedagogické

Pokud má dítě diagnostikovanou poruchu ADHD a není-li tato porucha včas rozpoznána, může to vést k závažným a někdy až asociálním projevům chování dítěte. Takovéto dítě je ve třídě odmítáno spolužáky, začne být vzdorovité až do poruchy opozičního vzdoru. V tuto chvíli je poslední šance zasáhnout a věnovat maximální pozornost vzniklému problému. Jinak se budou sociální problémy dítěte, nebo mladistvého stupňovat až do asociálního chování. Hyperaktivitu, nebo ADHD je třeba řádně diagnostikovat a pracovat s dítětem za pomoci odborníků z pedagogické, nebo psychologické poradny. V této fázi se ve většině případů správným postupem dá výrazně chování dítěte ovlivnit. Spolupracovat s odborníky musí jak škola, tak rodiče. Psycholog musí vybrat určitou terapeutickou techniku a snažit se o nápravu.

Velmi pěkně jsou tyto techniky popsány psychologem Alanem Trainem v jeho publikaci „Nejčastější poruchy chování dětí“, kde uvádí, že náprava je stejně složitá, jako vytvoření správné diagnózy. Odborník může zvolit i několik technik terapie, vzájemně je kombinovat, ale vždy je to otázka delšího času. Nelze po první návštěvě psychologické ambulance očekávat, že problémy budou vyřešeny. Jde vždy o běh na dlouhou trať, bohužel někdy jsou rodiče příliš netrpěliví a nedůslední. Tyto výchovné postupy jsou samozřejmě náročné i na rodinu a v dnešní hektické době málokterí rodiče jsou schopni se vůbec dítěti věnovat.

Train dále uvádí některé možnosti, které využívají specialisté pro léčbu hyperaktivních projevů. V některých případech je dítě navíc vhodně medikováno psychiatrem, je to otázka medicínská. Hodně využívaným terapeutickým postupem je třeba nácvik asertivity, jehož cílem je prohloubit schopnosti mladistvého vyjadřovat své myšlenky a názory bez obav a společensky přijatelným způsobem a také, aby se naučil vyjednávat a nikoho neurážel, nebo nebyl urážen. Další způsob je třeba kognitivně behaviorálními postupy změnit chování. Cílem je naučit dítě reagovat na situace a tyto správné reakce zakomponovat do jeho běžného projevu. Jak už z názvu této metody vyplývá, jedná se o předvádění nějakého problematického chování a zároveň se ukazuje, jak v tomto případě jednat. Dospělý předvádí správnou reakci a dítě se sledováním učí, může si situaci i vyzkoušet a přehrát. Při tomto postupu je třeba

přihlédnout i k intelektuální úrovni dítěte nebo mladistvého a přizpůsobit tak náročnost. Dalším způsobem může být i metoda zvaná vyhasínání. Jedná se o to, že dospělý ignoruje nevhodné chování dítěte a naopak velmi podporuje chování přijatelné. V tomto postupu se může nežádoucí chování zpočátku velmi zhoršit, nebo se může dítě na sebe snažit upoutat pozornost jiným způsobem a pokusí se o nové projevy. Je také nutné dobře celému okolí, rodině a spolužákům vysvětlit, na co mají reagovat oni a o co nám v podstatě jde. Pokud budeme důslední, nežádoucí chování vymizí. Lze také využít učení nápodobou, kdy dítě napodobuje chování dospělého, ovšem předpoklad zdatu je, že mladý člověk má respekt a důvěru k dospělému. Jiná metoda je tzv. zpevňování, jde o to, že se posiluje a zpevňuje správné chování. Dospělý podporuje dítě a vhodně ho motivuje, např. hmotnou odměnou. Tuto odměnu postupně snižuje až se překlopí do tzv. sociální odměny jako je třeba pochvala, vyjádření uznání apod. Neméně důležitý je i nácvik relaxace a to tak, že člověk, který je v psychické tenzi se naučí navodit si fyzické uvolnění svalstva a tak i pocit duševního klidu. Dítě, nebo mladistvý se tak dokáže ovládnout a zdržet agresivních projevů.

V závažnějších případech a to nejen v případech hyperaktivity se však ambulantní pomoc dětem a mladistvým jeví jako nedostačující. Jedná se převážně o projevy asociálního chování, kdy děti mají závažné problémy se sociálními vztahy a s komunikací, nerespektují dospělé, ohrožují sebe, nebo své okolí, dopouštějí se drobného protiprávního jednání jako jsou krádeže, poškození cizí věci aj.

Proto je někdy třeba, aby byl mladistvý vytržen z původního prostředí a vystaven intenzivní péči odborníků. Tato speciální péče se realizuje ve školských zařízeních, nebo v léčebných zařízeních psychiatrických. Budu se zabývat školskými zařízeními jako jsou diagnostické ústavy a výchovné ústavy.

Pro výkon této speciální péče ve školských zařízeních je v našem státě vytvořena síť diagnostických ústavů a následně výchovných ústavů. Jejich působení je uzákoněno Zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních č. 109/2002 Sb. Pokud v konkrétním případě nestačí ke zvládnutí asociálního chování běžné pedagogické postupy, ambulantní péče psychologa nebo práce s rodinou, je nutné přistoupit k formě nařízené ústavní výchovy. Takové dítě je zpravidla klientem kurátora pro mládež o jehož práci se zmíním v následujících odstavcích mé práce. Pokud dojde k nařízení ústavní výchovy rozsudkem soudu, musí dítě, nebo mladistvý nastoupit do diagnostického ústavu. Do diagnostického ústavu jej musí dopravit rodiče. Je to důležitý

moment, protože rodiče se tak seznámí s prostředím, kde bude následující dobu jejich potomek žít. Stejně tak je důležité, aby zařízení, kam dítě přichází, znalo i rodinné zázemí ze kterého jejich svěřenec pochází. Psycholog tak může pracovat s celou rodinou. Tento postup je motivující pro zlepšení chování dětí a mladistvých. Vědí, že rodina má o ně zájem a že je vždy podpoří. Zároveň se v takovéto rodině lépe sanuje nevhodné prostředí a sociální pracovník může s klienty dobře spolupracovat.

V případech, kdy rodiče odmítají, nebo z nějakého důvodu nejsou schopni splnit rozsudek soudu, je dítě či mladistvý do ústavu dopraven tzv. výkonem rozhodnutí, který vykonává soud ve spolupráci se sociálními pracovníky OSPOD. Není to nejlepší řešení, dítě je stresováno, jede do neznámého prostředí za asistence cizích lidí. Obtížně pak navazuje v ústavu kontakt, může třeba své umístění vnímat jako útok na svou osobu, nebo tak, že se ho rodiče chtějí zbavit a velmi obtížně se pak poškozené vazby na rodinu obnovují. Účelem ústavní výchovy není aby dítě, nebo mladistvý byl „uklizen z terénu“, ale aby se mohl po zlepšení svého chování do rodiny vrátit.

V diagnostickém ústavu je provedena diagnostika, která trvá zhruba 6 týdnů. Pak je dítě zařazeno do příslušného zařízení. Může se jednat o zařazení do výchovného ústavu, nebo do dětského domova. Záleží na typu problémů se kterými dítě do diagnostického ústavu přišlo a na prognóze dalšího vývoje, kterou vypracují odborníci a to zejména psychologové a etopedové. Závěrečná diagnostická zpráva obsahuje výsledky vyšetření psychologa, zprávu vychovatele a etopeda, na závěr je vypracovaný plán rozvoje osobnosti, který obsahuje doporučení dalšího výchovného postupu. Kopie zprávy je přiložena v přílohách (příloha č. 1). Jedná se však o krátkodobý výchovný plán, další výchovný postup musí být kreativně tvořen a hlavně uplatňován v odpovídajícím zařízení, kde bude dítě delší čas umístěno. Pokud se dítě vrací do rodiny nebo do původního prostředí, jak bývá časté u dobrovolných pobytů, je nutno se zprávou seznámit podrobně rodiče a výchovné pracovníky. V těchto případech je nutné, aby s dítětem nebo mladistvým bylo nadále pracováno např. v ambulanci psychologa apod., často si děti po návratu z diagnostiky zvu na pohovory a dál se jim věnují.

Do diagnostického ústavu mohou nastoupit k provedení diagnostiky i děti, které nemají nařízenou ústavní výchovu. Jedná se pak o tzv. dobrovolný diagnostický pobyt, jak jsem už výše uvedla, který hradí rodiče. Těchto dobrovolných pobytů však není moc, myslím, že je odrazující pro sociálně slabé rodiny právě nutnost úhrady pobytu dítěte. Bohužel většina problematických dětí se rekrutuje z neúplných rodin a sociálně

slabých, kdy rodiče nemají dostatek financí k požadované úhradě. Přitom dobrovolnost nástupu je předpokladem pro úspěch.

Někdy se tato finanční situace dá řešit jednorázovou finanční dávkou mimořádné okamžité pomoci. Kritéria pro poskytnutí této dávky jsou však velmi přísná a ne vždy na ni klienti dosáhnou. V mé praxi se snažím, aby bylo co nejvíce dobrovolných diagnostických pobytů, protože pokud samo dítě, či mladistvý a rodina mají zájem o nápravu, je vždy další výchova dítěte účinnější a náprava realizovatelnější. Proto považuji nástup dítěte do diagnostického ústavu, jako mimořádnou okolnost, která je indikována jako opatření ze zákona a všemožně se snažím zdůvodnit nárok rodičů, kteří mají finanční problémy, na peněžní příspěvek tak, aby jim mohl být vyplacen.

Nástup do diagnostického ústavu je samo o sobě velká zátěž. Jedná se o totální změnu prostředí, seznámení se a nucené soužití s cizími lidmi, podrobit se určitému systému a režimu. Svěřenci tuto situaci zvládají podle toho, jak jsou odolní. Dá se říci, že během provádění diagnostiky se nedá dlouhodobě a účinně změnit chování, ale je to spíš příprava pro další práci s mladistvými a dětmi ať už se jedná o zařazení do výchovného programu výchovného ústavu nebo o doporučení a předání do ambulantní péče v místě bydliště.

Kromě těchto státních školských zařízení existují i zařízení nestátní, jedná se o různé neziskové organizace, které mají oprávnění pro výkon sociálně právní ochrany dětí a mohou poskytovat různé služby pro ohrožené děti.

3.2 Vliv rodiny

Velmi významný podíl na tom, jak bude mladý člověk schopný se vyrovnávat se zátěžemi v budoucnu, má rodina. Výchova v rodině je v podstatě nejdůležitějším prostředkem sociální prevence.

Rodina je instituce, kterou formuje civilizace, kultura a společnost. Slogan, že rodina je základem společnosti, má v každé societě jiný význam. Potřeba mít někoho, kdo je pro člověka důležitý, neklesá, lidé si potřebují stále potvrzovat svou totožnost a svůj význam tím, že své zkušenosti, prožitky, plány a starosti sdílejí s blízkým člověkem. Stejně tak neklesá potřeba prodloužení vlastní existence tím, že přivedeme na svět děti. Je to vlastně jedna z obecně dostupných cest k přesažení horizontu vlastní smrti. V současné době je tedy třeba v našem typu společnosti přiměřenější než o

rodině, mluvit o rodinném soužití lidí. Jádrem tohoto soužití je citová vazba mezi nimi. Dospělí partneři mohou být opačného i stejného pohlaví. Sňatek již nepředstavuje dostatečnou garanci dlouhodobosti vztahu. (Matoušek, 2010)

Ve všech společnostech je rodina hlavním činitelem socializace. K tomu se přidružují další funkce rodiny a ne vždy jsou rodiče schopni všechny funkce zvládat. V ideálním případě se plnění všech základních funkcí rodiny prolíná a rodina poskytuje dítěti láskyplné prostředí a dostatečné ekonomické zajištění. Bohužel tento způsob výchovy dětí klade na rodiče vysoké požadavky a nároky. Ve většině případů to rodiče nejsou schopni splnit. Až do 18.století byla v Evropě rodina společenství, které své členy zajišťovalo ekonomicky, poskytovalo jim vzdělání a péči v nemoci a ve stáří. Rodina byla samozřejmým prostředím, nevedl se o tom téměř žádný významnější diskurz. Zároveň bylo téměř nemožné mimo společenství rodiny přežít. (Matoušek, 2010, s.13)

Do současné doby se komplex těchto funkcí rodiny výrazně ztenčil a v současnosti má rodina v západní civilizaci zejména tyto funkce:

- podporování civilizace – vychovávání dětí,
- vztahová podpora dospělých lidí,
- ekonomická podpora všech členů.

V prvních dvou funkcích nebude asi rodina zastupitelná nikdy, bylo podniknuto mnoho pokusů o vychovávání dětí mimo rodinu, ale potvrzuje se nenahraditelnost rodiny. Nepříznivé důsledky výchovného procesu popisují a zkoumají odborníci již zhruba 60 let. Jedná se zejména o psychickou deprivaci a kriminogenní působení ústavní výchovy. Srovnávací studii zpracovala Gjuríčová a kol. v roce 2007 a publikovalo ji Ministerstvo vnitra ČR. Podle této studie více než polovina dětí, které v ČR opustily ústavní zařízení se dopustila do jednoho roku trestné činnosti. Děti vyrůstající v ústavních zařízeních mají nižší schopnost empatie, neorientují se v interpersonálních vztazích, mají nízké sebehodnocení, hůře se orientují v morálních normách a stávají se tak adepty na sociální selhání a asociální jednání, ať už se jedná o různé závislosti, kriminalitu, neschopnost začlenit se do pracovního procesu, dosáhnutí vyšší úrovně vzdělání nebo založení fungující rodiny. S tím souvisí také nižší životní úroveň, horší tělesné i duševní zdraví a celkově nižší kvalita života.

Jak tedy ovlivňovat rodinu, aby z ní vycházeli mladí lidé se zdravým základem do života? Touto otázkou se zabývá mnoho odborníků, ale není na ní možné jednoznačně odpovědět. Každý člověk je individuum a má různé potřeby a hlavně pro

malé dítě je nutné, aby jeho potřeby byly dostatečně saturovány ve všech oblastech, pak je snad možné předpokládat, že takový člověk bude alespoň částečně připraven na zvládnutí života. Podmínkou toho je dobře zvládnuté rodičovství, které by mělo být milující, bezpečné, dlouhodobé, rodič by měl dokázat své dítě podporovat a zdravě ochraňovat. Matoušek a Pazlarová ve své publikaci „Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny“ (2010) vyjmenovávají, na čem záleží zvládnutí rodičovství, jedná se např. o osobnost rodiče – jeho zralost, odolnost proti stresu, dále o vztah rodiče k dítěti, jako je síla vazby, znalost dítěte, účast na péči o něj, důležitá je také mravní úroveň rodiče, která se projevuje ve způsobu kontaktu s druhým rodičem, jak respektuje práva druhých. Neméně důležitá je kvalita a intenzita vztahu dítěte k rodiči, ekonomická situace rodiny a úroveň vzdělání a inteligence rodičů. Rodič, který nenaslouchá svému dítěti, dítě zanedbává. Rodiče, kteří nejsou schopni reagovat na potřeby dítěte a neberou ohledy na jeho aktuální stav a situační souvislosti, vyvolávají u dítěte rozladění a dítě může jít do hyperaktivace, nebo naopak do útlumu. Je nezbytné věnovat dítěti jako rodič čas a naslouchat mu a to nejen když s ním potřebujeme něco důležitého projednat, ale věnovat se dítěti soustavně, dítě je vděčné za pozornost a tato investice se vždy vyplatí, to, co do něj rodiče vloží se jim vrátí. Mladý člověk není schopen se s obtížnou situací vyrovnat a kvalitní rodičovská podpora a naslouchání může účinně ovlivnit jeho chování.

Jako jeden z významných faktorů rizika vzniku delikvence a asociálního chování je psychická deprivace v ranném věku dítěte. K této deprivaci dochází v rodině a může ji zavinit například nedostatek podnětů, nebo nekvalitní vazba mezi dítětem a pečující osobou. Způsob jakým je o dítě pečováno má zásadní vliv na jeho vývoj a pozdější fungování ve společnosti. Je jisté, že stálý kontakt dítěte s rodičem a jeho podpora souvisí s vysokou motivací dětí pro učení ve škole, s jejich dobrou schopností komunikovat, s dobrou úrovní duševního zdraví a s nízkým výskytem delikventního chování a závislostí na návykových látkách. Rodičovská podpora je také účinnou ochranou před rasovými předsudky, kterým musí dítě čelit (Matoušek, 2010).

3.3 Vliv školy a sociálního prostředí

V naší republice je povinná školní docházka v délce 9 let. Systém našeho školství je rozvětvený, nebudu ho zde popisovat, spíš se chci dotknout významu výchovného působení učitele na žáky.

Jeden z nejdůležitějších mezníků ve vývoji dítěte je nástup do školy. Dítě se dostává z poměrně uzavřeného rodinného okruhu mezi nové lidi, jsou na něj kladeny požadavky, musí plnit úkoly, více se koncentrovat. Velkou měrou záleží na učiteli, jak dokáže děti pro školu nadchnout, jaké má pedagogické předpoklady, vzdělání a zda bere svou práci zodpovědně a s láskou.

Některé aspekty tradičního pedagogického přístupu představují rizikový faktor prostředí, které se stává náchylnější ke vzniku šikany. Jedná se o hierarchicko-autoritativní přístup s důrazem na vnější kázeň. Vnější kázeň však před šikanováním neskýtá bezpečnou ochranu, ač by se tak mohlo na první pohled zdát. Naopak paradoxně ve skupinách, kde je vnější kázeň vysoká dosahuje šikanování často své nejpokročilejší a nejdokonalejší podoby násilí páchaného na oběti. (Lainová, 2007)

Teoreticky mají děti dostatečnou nabídku volnočasových aktivit. To je ale pravda většinou jen ve větších městech, kde je nabídka zájmových a vzdělávacích aktivit opravdu široká. Také velmi záleží, podle mého názoru, na osobním příkladu rodičů – pokud třeba aktivně sportují, dá se předpokládat, že je děti budou následovat. Pokud však pod pojmem „trávení volného času“ vidí dítě cestu na chalupu, grilování vydatně zapíjené pívem a večer televize, je velmi pravděpodobné, že bude jeho představa o trávení volného času obdobná.

Dalším faktorem, který závažným způsobem ovlivňuje – především negativně – způsob trávení volného času, je ekonomická situace rodiny. Narůstá počet nezaměstnaných, kteří mají jako jediný zdroj financí sociální dávky. Jedná se převážně o lidi, kteří mají nízké vzdělání, tím mají omezenou možnost získat zaměstnání. To vše komplikuje začlenění dětí mezi vrstevníky a jejich inklinaci k závadovému chování.

4. Sociální práce s asociální mládeží

4.1 Stát

Stát má zodpovědnost za vývoj mladé generace, vydává zákony, vyhlášky, nařízení a vynakládá nemalé finanční prostředky na preventivní činnost a realizaci různých programů, které se týkají dětí. Sociální intervencí přímo v terénu se zabývají terénní sociální pracovníci a kurátoři pro mládež, kteří pracují při městských úřadech a magistrátech. Vedle tohoto systému státní správy a samosprávy působí nevládní a neziskové organizace. Prioritou je vytvoření preventivních strategií a předejít tak kriminalitě dětí a mladistvých.

Mezi nejvýznamnější patří Zákon o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou práv a svobod a vyplývajících z mezinárodních závazků ČR. Stát však nenahrazuje plnění povinností a odpovědnost rodičů, ani nezasahuje do jejich postavení, jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy.

Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Co se rozumí sociálně-právní ochranou dětí vyjadřuje již výše zmiňovaný Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v § 1 jako:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,

přičemž zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte (<http://mpsv.cz>).

Realizaci zákona o sociálně právní ochraně zajišťují oddělení sociálně právní ochrany dětí na městských úřadech. Tyto orgány přešly v roce 2002 z okresních úřadů na pověřené obce. Dítě má právo samo požádat o pomoc oddělení sociálně právní

ochrany a OSPOD má povinnost poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě může požádat o pomoc i bez vědomí rodičů či jiných osob zodpovědných za jeho výchovu. Pokud dítě o pomoc požádá, nebo dozví-li se orgán sociálně právní ochrany dětí tuto skutečnost jiným způsobem, je povinen projednat s rodiči odstranění těchto problémů. Může také projednat s dítětem jeho nedostatky v chování a poskytnout nebo zprostředkovat poradenství. Dále musí učinit opatření k ochraně života a zdraví dítěte a zajistit uspokojování základních potřeb v nejnútnejším rozsahu, včetně zdravotní péče o dítě, které se ocitlo bez jakékoliv péče, nebo je-li jeho život a příznivý vývoj vážně ohrožen. Z uvedeného vyplývá, že orgán sociálně právní ochrany dětí má nezastupitelnou roli při péči o mladou generaci.

Naše společnost se stále vyvíjí a mění se i překotným tempem potřeby lidí, to vytváří tlak i na změny v zákonech. V letošním roce se pracuje na zásadních změnách v oblasti sociální politiky. Zákon o sociálně právní ochraně projde rovněž četnými úpravami, bude rozšířen a doplněn například o nutnost pořádání případových konferencí a o standardy práce sociálních pracovníků oddělení sociálně právní ochrany, ale budou vytvořeny i standardy pro výkon této práce a mnohé další. Stěžejní zákon týkající se ochrany dětí, bude významným způsobem změněn a měl by přispět k lepší ochraně práv a zájmů dětí a zároveň zkvalitnit práci sociálních kurátorů a sociálních pracovníků.

4.2 Nestátní organizace

Nestátní organizace se významnou měrou podílejí na vytváření podmínek pro kvalitní a zdravý rozvoj dětí a mládeže. V naší republice se prací s mládeží zabývá několik stovek nestátních organizací.

Mohou to být sdružení, nebo organizace velmi malé, tak i ty největší. Jedná se třeba o:

- Asociaci křesťanských sdružení mládeže, o. s.
- Asociaci středoškolských klubů České republiky, o. s.
- Asociaci turistických oddílů mládeže České republiky
- Erasmus Student Network Česká republika o. s.
- Kolpingovo dílo České republiky o. s.
- Občanské sdružení Děti bez hranic
- Pionýr

- Prázdninová škola Lipnice, o. s.
- Sdružení přátel Jaroslava Foglara
- YMCA v České republice
- Společenství Romů na Moravě a mnoho dalších

V těchto skupinách se setkávají děti a mládež a tráví organizovaně a pod dozorem volný čas. Například Prázdninová škola Lipnice (dále jen PŠL) je občanským sdružením usilujícím o všestranný rozvoj osobnosti člověka. Tohoto cíle se snaží dosáhnout prostřednictvím vícedenních kurzů určených dětem, mládeži i dalším věkovým skupinám. Kurzy jsou naplněny hrou, pohybem, tvořivými dílnami, happeningy, diskusemi i rozjímáním. Navozováním silných zážitků a intenzivních mezilidských vztahů se PŠL snaží pomáhat každému v sobě nalézat sebedůvěru a tvořivost. To je nezbytné pro aktivní a odpovědný postoj k životu, společnosti a prostředí. Od roku 1977 PŠL připravila pro veřejnost na 300 autorských kurzů, jichž se zúčastnilo kolem 9 000 účastníků. Od roku 2004 sdružení čerpá prostředky z fondů EU na podporu projektů pro specifické cílové skupiny; mládeži (zejména středoškolákům) jsou určeny kurzy rozvoje klíčových kompetencí či výuka první pomoci zážitkem. PŠL je členem mezinárodní pedagogické organizace Outward Bound International.

Občanské sdružení Lače Čhave je sdružení pracující s romskými dětmi a mládeží v regionu Prahy 8, které bylo založeno v roce 1997. Mezi hlavní aktivity patří provozování klubu – nízkoprahového zařízení (od pondělí do pátku v odpoledních hodinách), letní tábory, výjezdové akce, návštěvy kulturních akcí a pořádání vystoupení. Vedoucími jsou romští lektoři, absolventi pedagogických škol. Ve sdružení absolvují praxi studenti vysokých a vyšších odborných škol.

Činnost organizací a spolků, které se zabývají mladými lidmi je jistě záslužná, děti tak mohou smysluplně trávit volný čas, vytváří nové sociální vztahy, získávají nové dovednosti a vědomosti. Bohužel ne všechny organizace jsou přístupné všem dětem, často jsou rodiče při rozhodování, kam dítě přihlásit, limitováni výší příspěvku a dalších finančních plateb. Na některé sporty musí mít děti speciální vybavení a mnohdy není v silách a možnostech rodičů dětem toto poskytnout. Zde pak vzniká nebezpečí, že takové dítě hledá své naplnění v prostředí mezi závadovou partou.

Stát podporuje činnosti těchto organizací a to zejména finančně, vypisuje různé rozvojové programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, a nebo vytváří podmínky pro dosažení na granty Evropských strukturálních fondů.

4.3 Sociální kurátor pro mládež a jeho kompetence ve vztahu k asociálnímu mladistvému

V rámci Zákona o sociálně právní ochraně dětí působí na městských úřadech oddělení sociálně právní ochrany dětí a kurátoři pro mládež, kteří pracují s asociálními dětmi, problémovou mládeží, s dětmi, které spáchaly činnost jinak trestnou, nebo s mladistvými, kteří se dopustili provinění. Škála působení kurátora pro mládež je široká, uvedu zde jen nejpodstatnější věci, které má kurátor pro mládež ve svých kompetencích.

V rámci své činnosti vykonává zejména tyto úkoly:

- zajišťuje preventivní a poradenskou činnost
- na základě požadavků orgánů činných v trestním řízení podává kvalifikované zprávy o osobách nezletilých a mladistvých. K tomu využívá individuálních pohovorů, šetření poměrů, informací obecních úřadů, státních orgánů, škol, školských zařízení, zúčastňuje se úkonů v přípravném řízení u orgánů činných v trestním řízení. Zúčastňuje se hlavního líčení, veřejného zasedání v trestních věcech mladistvých a jednání u soudů pro mládež dle zákona č. 218/2003 Sb. v platném znění
- na základě pravomocného rozsudku soudu provádí šetření v rodinách, kde byl nařízen dohled nad výchovou nezletilých dětí
- podílí se na realizaci ústavní nebo ochranné výchovy do příslušných zařízení (zajištění dokladů, místa, doprovodu dítěte apod.) ve spolupráci se soudem
- spolupůsobí na zlepšení podmínek v rodinách obtížně vychovatelných dětí
- napomáhá udržování kontaktu rodin s dětmi v dětských domovech a výchovných ústavech v případech, kde to zákon umožňuje
- pomáhá nezletilým a mladistvým propuštěným z ústavní nebo ochranné výchovy a mladistvým z výkonu trestu odnětí svobody, aby se co nejvhodněji začlenili do společnosti
- účastní se přestupkového řízení vedeného proti mladistvému v souladu se zákonem o přestupcích
- spolupracuje se školskými zařízeními, s orgány obcí, občanskými sdruženími, charitativními organizacemi ve věcech týkajících se sociálně-patologických jevů

Pracuji na oddělení sociálně právní ochrany bezmála 25 let, v posledních letech kromě kurátorství vykonávám funkci vedoucí oddělení. Činnost oddělení je velmi

rozsáhlá a hlavně různorodá. Denně se setkávám s dětmi a jejich rodiči, kteří mají problémy v životě, nejsou schopni si sami s problémem poradit, vyrovnat se se všemi zátěžemi, které se na ně valí. Setkávám se s dětmi dětí, které jsem měla v péči před lety a vidím, že se dopouštějí stejných chyb, jako jejich rodiče.

S některými rodinami a dětmi pracuji dlouhodobě, někde je třeba jen krátkodobé intervence nebo poskytnutí sociálně právního poradenství. S ohledem na typ problému je třeba se rodinou zabývat odpovídajícím způsobem. V některých případech je vhodné doporučit děti do péče odborných pracovišť, jako jsou psychiatrické a psychologické ambulance, nebo služby mediátorů, jindy je nutné klienty provázet delším časovým úsekem v jejich životě. Takovéto dlouhodobé vedení je náročné na odbornost a psychickou odolnost sociálního pracovníka. Každý případ je individuální a vyžaduje různý a citlivý přístup. Není možné klientovi nic striktně nařizovat nebo jej úkolovat nad jeho schopnosti, proto je nutné tyto schopnosti dobře odhadnout. Někdy sociální kurátor jen provází svého klienta, jindy se snaží za pomoci různých metod sociální pedagogiky a sociální práce na dítě působit.

Na začátku každé kausy musíme získat co nejvíce informací o dítěti a rodině, zjistit sociální anamnézu a v podstatě se rozhodnout, jak případ dále vést. Vytvořit tedy individuální plán práce a zjistit, jaká je vlastně zakázka. Individuální plán práce ale není žádné dogma, je nutné stále aktivně zjišťovat nové skutečnosti a zátěže, kterým je mladistvý během času vystavován.

Během realizace individuálního plánu rozvoje dítěte si kurátor vytyčuje dlouhodobé a krátkodobé cíle. Cíle musí být reálné, tedy takové, aby je bylo možno splnit.

Zároveň je třeba pracovat s rodinou, snažit se o sanaci rodiny a spolupracovat s dalšími odborníky, kteří jsou do případu zainteresováni. Může to být třeba klinický psycholog, kam chodí mladistvý na terapii, nebo pracovník probační a mediační služby, učitelé, vychovatelé, ošetřující lékař a další lidé a instituce.

Jako vhodná a velmi účinná metoda se jeví pořádání případových konferencí. V praxi pořádám případovou konferenci v rámci působení komise pro sociálně právní ochranu. Pořádání případových konferencí je poměrně náročná práce, obnáší mnoho administrativních úkonů, ale její výsledek je přínosný. Pokud se podaří vytvořit a vejdou v platnost standardy práce sociálních pracovníků, měla by být případová konference v nich zakotvena a stane se tak nedílnou součástí práce s klientem. Tuto metodu lze využít k získání potřebného náhledu na případ, když schopnosti sociálního

kurátora jsou vlivem dlouhodobosti vedení problému již poněkud omezeny. Dále se výstup z případové konference dá využít, jako nový způsob přístupu a dalšího vedení případu. Pokud se případové konference účastní i mladistvý, může okamžitě na doporučení reagovat a dopad na něj je daleko účinnější. Rovněž tak i zúčastněné strany se chovají a jednají jinak, když osobu, o které mají rozhodovat, vidí před sebou. V některých zemích (Velká Británie) se případové konference účastní třeba i kojeneček o němž se jedná. Rozhodně účast dítěte na projednávání jeho záležitostí není od věci, naopak se domnívám, že vede k daleko odpovědnějšímu rozhodování členů případové konference.

Sociální kurátor se zabývá i prevencí, zejména primární. V praxi pořádám přednášky a besedy pro žáky 8. - 9.třídy. Téma je zaměřeno na právní odpovědnost mladistvých. Pak následují otázky. Přiznám se, že velmi ráda na tyto besedy chodím, v práci jsem v kontaktu s dětmi, které mají problémy, a tak je pro mě milé překvapení, že jsou i děti, které problémy nemají, nebo je dokážou vyřešit ve fungující rodině.

Praktická část

5. Stanovení cílů průzkumu

Tradiční pedagogika pojednává především o pedagogických postupech výukových – přímo působí na objekt (např. vysvětlování, domlouvání aj.), sociální pedagogika pracuje s takovými metodami, kde vliv vychovatele není bezprostřední a přímočarý směrem k vychovávanému, ale využívá okolností, prostředí a vlivů z okolí. Tyto postupy naplňují princip, kdy vychovávaný si co nejméně uvědomuje, že je vychováván. Jedná se o tzv. *funkcionální metody*.

Jde o *metodu rozhovoru*, která může být východiskem pro další metody, jako jsou např. mediace, animace, inscenační a skupinová činnost. Tato metoda slouží k nejrozličnějším účelům ať už jej to pro účel diagnostický, výchovný, poradenský a další.

Další metoda je *metoda organizování, tzv. pedagogizace prostředí*, kdy se využívá prostředí jako výchovného prostředku. Vychovatel musí vnést do vztahu s vychovávaným aktivitu, kreativitu, vynalézavost, estetizovat prostředí.

Metoda situační je taková, kdy vychovatel vhodně uchopí životní situace a usměrní je do výchovné situace, které mohou být různě dlouhé až dlouhodobé.

Metoda inscenační je cílevědomé navození modelové situace. Vychovatel musí zvážit, zda je tato metoda vhodná pro daný objekt a odpovídá jeho schopnostem. Vede k alternativnímu řešení problémů.

Metoda režimová je způsob, jak zorganizovat životní proces, je charakterizován systémem norem, nastolením režimu.

Metoda animace je způsob ovlivňování volného času nedirektivním způsobem, předkládání různých možností, povzbuzování.

Metoda mediace je způsob řešení sporu mezi dvěma osobami a mediátorem – prostředníkem, který je vede ke smírnému, kompromisnímu řešení sporných otázek.

Cílem praktické části průzkumu bakalářské práce je zjistit:

- *zda a jak využívá sociální kurátor pro mládež při své práci s dětmi, které mají asociální projevy chování, výše uvedené metody z oboru sociální pedagogiky*
- *zjistit u kolika dětí se vyskytlo protiprávní jednání, event. činnost jinak trestná.*

Objektem průzkumu pro zpracování případových studií je 6 náhodně vybraných klientů (dětí) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

6. Tvorba předpokladů

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (děti) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

7. Metody zpracování a ověřování předpokladů

Praktická část mé bakalářské práce se skládá ze šesti případových studií. Popis případů jsem si vybrala z důvodu, že všechny děti, kterých se můj výzkum týká, osobně znám, dlouhodobě s nimi pracuji a chtěla jsem v popisech jít do hloubky problému.

Jako formu případové studie jsem si vybrala volnou formu a zaměřuji se na projevy asociálního chování dítěte a použité metody sociální práce a sociální pedagogiky.

7.1 Kazuistiky z práce sociálního kurátora pro mládež

Kazuistika č.1:

Mladistvý Pavel s poruchami chování a protiprávním jednáním

Jméno:	Pavel
Datum narození:	8.7.1996
Bydliště:	malá vesnice
Škola:	SOU obor automechanik
Matka:	Jitka, nar. 25.6.1969, vdova, v evidenci úřadu práce
Otec:	zemřel v roce 2007
Sourozenci:	Jitka, nar. 1990, studentka, Marie, nar. 1992, studentka

Rodina je v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí od roku 2007, spis byl založen z důvodu úmrtí otce a projednávání dědických záležitostí, kde jsme zastupovali nezletilé děti. Otec byl dlouhodobě nemocný a zemřel doma. V té době matka zajišťovala péči o domácnost, tři děti a umírajícího manžela. Nechodila do práce, plně se starala o manžela. S touto péčí jí pomáhaly děti a v současné době matka přičítá některé zvláštnosti v chování syna tomu, že chlapec byl svědkem umírání otce a toto jej poznamenalo.

Zhruba asi rok po smrti otce se u nezletilého Pavla začaly objevovat problémy v chování. Nejprve to byly jen drobné prohřešky proti školnímu řádu. V té době nás škola neinformovala a tyto problémy řešila běžnými pedagogickými postupy. Tato situace trvala zhruba jeden rok, chlapec se toulal při cestě domů ze školy, kamarádil se se staršími spolužáky. Jednoho dne se nevrátil domů a matka jej začala hledat za pomoci policie. V noci chlapce našli nedaleko školy, byl pod vlivem alkoholu. Policie jej dopravila domů, nás, jako orgán sociálně právní ochrany o tom vyrozuměla a případ nám předala k dalšímu vedení.

Sociální kurátorka navštívila matku. Rodina obývá domek na kraji vesnice, domácnost byla průměrně vedena, ale v zásadě ji matka zvládala. Jednání matky bylo překotné, rychle mluvila, měla neurotické projevy. Nejdříve nechtěla navázat kontakt, byla podezřívavá, nechtěla nás ani pustit do domácnosti, proto byla se synem pozvána na pohovor na odbor sociálních věcí. Matka se dostavila na naše oddělení společně se synem a dotazovala se na možnosti umístění Pavla ve výchovném ústavu. Uvedla, že syn páchá prý drobnou trestnou činnost, např. vzal otcovy ostré náboje a rozdával je kamarádům, pekl ryby za živa, týral ptáky apod. Toto chování matky bylo nápadné, zejména její zájem o umístění syna do výchovného ústavu a to, že vše projednávala před synem. Na jeho přítomnosti při jednání trvala, proto jsme nehovořili dlouho.

Poté bylo jednáno se školou. Potvrdili, že s nezletilým jsou v poslední době problémy, jeho chování se postupně zhoršuje, je neukázněný. Přistihli ho, jak kouří za školou, je drzý a vyvolává konflikty mezi spolužáky. Matka se do školy dostavila, ale její jednání bylo ochranné a synovy prohřešky omlouvala.

Jednání matky ve škole a u nás bylo v rozporu, proto bylo nutné jednat s chlapcem bez přítomnosti matky. Sociální kurátorka za ním zajela do školy, ředitel školy jim umožnil jednat o samotě. Pavel byl hovorný, očividně na něm bylo znát, že je rád, že se o něj někdo zajímá, hovořil o svých kamarádech, o tom, co rád dělá a že se chce jít učit automechanikem. Tvzení matky o tom, že týral zvířata popíral. Bylo s ním dohodnuto, že se dostaví na OSPOD a společně s matkou navštíví psychiatrickou ambulanci pro děti. Pak docházel poměrně pravidelně na OSPOD, kde s ním byly vedeny výchovné pohovory a plnil různé úkoly, které souvisely se školou, např. sdělovat a hovořit o věcech, které probírali ve škole ve fyzice, nebo zeměpisu, dokázal vyhledávat zajímavosti apod.

Koncem školního roku však opět škola sděluje, že Pavel je velmi problémový žák, chováním narušuje a někdy dokonce znemožňuje výuku, sám není schopen udržet

pozornost. Měl by brát léky od psychiatricky, ale pravděpodobně je nebere, protože chování je v poslední době neúnosné. Matka na vyzvání školu navštíví, ale zdá se, že sama nemá snahu situaci řešit. Při návštěvě školy několikrát opakovala, že je jen otázka času, kdy syn někoho zabije, včetně učitelů, prý má sadistické sklony atd. Matku jsme kontaktovali a ta nám slíbila, že se s synem dostaví k psychiatrovi a bude ho pravidelně medikovat. Během rozhovoru matka střídala projevy chování od pláče až k verbálnímu napadání, razantně tloukla do stolu, gestikulovala atd. Kategoricky odmítala umístění syna na diagnostický pobyt v psychiatrické léčebně, uváděla, že se s synem ona nemá žádné problémy, syna poznamenala smrt otce, a proto se tak chová. Rád chodí na hřbitov a nosí si domů předměty, které připomínají smrt. Sama připouští, že má i ona psychické problémy, ale nikdo jí prý nepomůže. Zajistili jsme matce i synovi termín vyšetření u psychiatra, kam se dostavili, dostali léky, ale na další návštěvu opět nepřijeli. Ze zprávy školy vyplývá, že se u Pavla projevuje sociálně pedagogicky anormativní chování – negativismus vůči autoritám, ztráta zájmu o školu a výuku, žádný nebo velmi malý pocit viny. V hodinách nepracuje, soustavně vyrušuje, léky zřejmě nebere, ve škole prý vykřikuje, že mu je matka nechce dávat - sdělení třídní učitelky. Dopouští se slovních i fyzických útoků na žáky i učitele (panu učitelu Z. v hodině dějepisu dne 22.1.2009 řekl: „Ne, já ti jednu majznu.“). Do školy přinesl i nůž, který mu byl zabaven třídní učitelkou. Vzhledem k tomu, že matka synovu výchovu nebyla schopná zvládnout, jsme podali návrh na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy. Něž bylo zahájeno řízení, situace vygradovala do té míry, že zástupkyně ředitele základní školy sdělila, že došlo k devastaci třídy 9.B. Došlo k poškození vybavení třídy, hledají se viníci. Pavel má na zničení některých věcí svůj podíl (např. rozbité okno). Pan učitel Z. předložil Pavlovi slohovou práci na téma: Jak budu trávit prázdniny. Práce začíná – cituji: „, Ahoj takže budu koukat na debila (segra) jak uklízí můj pokoj, budu stát a řezat jí do žil s krví nytru a pak pozvu Ivču hajnem do postylky!!! Ani hovno pinlek nejede!“ + obrázek. Škola sdělovala, že kromě výchovných opatření, která jsou v tomto případě zcela neúčinná, nemá žádnou jinou možnost postihu a vidí situaci jako velmi vážnou a žádali o řešení. Z důvodu takto vyhroceného stavu jsme podali návrh na vydání předběžného opatření dle § 76, písm. a, o.s.ř. Jedná se o opatření, které se užívá ve vztahu k nezletilým dětem jen v případě, že jsou ohroženy na životě. V tomto případě se skutečně jednalo o naléhavou záležitost, protože Pavel svým chováním ohrožoval nejen sebe, ale i své okolí. Předběžné opatření bylo okresním soudem vydáno a následně zrealizováno. Pavel byl převezen do

diagnostického ústavu. Během převozu do ústavu nemluvil, sociální kurátorka se nejdříve snažila s chlapcem komunikovat a vysvětlit mu kam jede, ale po jeho odmítavém chování přestala.

Chlapec nastoupil do diagnostického ústavu a po absolvování diagnostiky, byl přeřazen do výchovného ústavu. Diagnostika potvrdila, že chlapcovy problémy ve školním, ale i mimoškolním prostředí jsou zapříčiněny kombinací celé řady vlivů, jeho osobnostní vývoj, chování i emoce jsou nepříznivě ovlivněny organicky podmíněnou hyperkinetickou poruchou s poruchou pozornosti a zvýšenou impulzivitou, velmi zraňující situací v rodině, kde byl svědkem dlouhého umírání vlastního otce. Jeho matka trpí depresivními a hypomanickými stavy a nebyla v důsledku této poruchy schopna dostatečně důsledné výchovy syna. Realizace této výchovy je u dítěte s popsányými poruchami objektivně velmi náročná.

Nezletilý je v současné době umístěn v jednom výchovném ústavu v Čechách, sociální kurátorka ho pravidelně navštěvuje, po zhruba třech měsících byl prvně na návštěvě doma. Během návštěvy doma jsem jej opět kontaktovala. V pořádku se vrátil do ústavu a poté jsem souhlasila s dlouhodobější dovolenkou na vánoční prázdniny. Nadále jsem s mladistvým v pravidelném kontaktu, o dovolenkách se Pavel hlásí na OSPOD. V ústavu má drobné kázeňské problémy, zdá se, že pokud má nad sebou důslednou kontrolu, je schopen se vhodně chovat a přizpůsobit se. Jeho chování je účelové, ale prozatím jediné možné, resp. jediné, jakého je schopen.

Prognosticky se jedná o případ s nepřiliš jasnou prognózou vzhledem k problematickému věku a minulosti, kterou Pavel prožil. Je pravděpodobné, že během pobytu ve výchovném ústavu získá režimové návyky, a to mu může pomoci v dalším životě.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (dětí) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

- I. V případě nezletilého Pavla jsem použila metodu situační, dále metodu strukturovaného rozhovoru, metodu motivační a režimovou. Metody jsem užívala během celé doby práce s klientem, některé metody jsem vzájemně podmiňovala – např. pokud bude dodržovat určitý režim, nebude muset nastoupit do ústavu apod.
- II. Protiprávního jednání se mladistvý nedopustil.

Kazuistika č. 2:

Mladistvý Vlastimil s poruchami chování a protiprávním jednáním

Jméno:	Vlastimil
Datum narození:	18.5.1995
Bydliště:	malá vesnice
Škola:	SOU, obor zednické práce
Matka:	Marie, nar. 22.6.1965, vdaná, pracuje v lesní školce
Otec:	Vlastimil, nar. 16.4. 1962, ženatý, pracuje jako traktorista
Sourozenci:	Marie, nar. 1998, žákyně ZŠ

Nezletilý Vlastimil je v evidenci našeho oddělení a v mé péči zhruba po dobu 2 let. Jako první důvod vedení spisu byla ta skutečnost, že nezletilý byl přistižen jak opakovaně kouřit za školou a vzniklo podezření, že nekouří tabákovou cigaretu, ale marihuanu. Byl vyšetřován policií a bylo mu prokázáno, že nejen že kouřil marihuanu, ale že ji poskytl i svým spolužákům. Vlastimil žije na malé vesnici a pěstoval nedaleko za domem na malém políčku marihuanu, podařilo se mu ji sklídit a usušit několik dekagramů, ze kterých vyrobil asi 15 marihuanových cigaret a nabízel je kamarádům. V té době byl nezletilý, proto se věc odložila, ale byl projednáván před soudem pro mládež a bylo mu uloženo opatření dohled probačního úředníka. Vlastimil začal docházet na probační a mediační službu, já jsem se zkontaktovala s probačním úředníkem a společně jsme začali na mladíka působit. Zároveň jsem došla do školy a požádala o hodnocení Vlastimila. Třídní učitel sdělil, že velmi silnou roli u něho hraje motivace a touha po ocenění. Je vděčný za jakoukoliv pochvalu a projev citové náklonnosti ze strany dospělých. Jeho vztah k učiteli je bezprostřední, pokud se jedná o běžnou komunikaci v hodině, naopak však zdrženlivější je, co se týče odpovědí na otázky učitele týkající se

probíraného učiva. Probírané učivo potřebuje dlouho upevňovat a často opakovat. S ostatním žáky spolupracuje rád, někdy se snaží být ve skupině dominantní, vůdčí roli při řešení úkolů většinou intelektově nezvládá. Atypické verbální a neverbální projevy jsou relativně velmi řídké, jedná se většinou o vykřikování místo přihlášení se, polohlasné poznámky ke všem probíhajícím činnostem.

Navštívila jsem rodiče v jejich bydlišti, doma byla zastižena matka a mladší sestra Vlastimila. Rodina obývá rodinný domek, skromně zařízený, průměrně uklizený. Matka uváděla, že doma se synem nemá problémy, o tom, že pěstoval marihuanu se dozvěděli až od policistů, když přijeli likvidovat těch několik rostlin, které syn pěstoval. Matka dále uvedla, že synovi domluvili, prý se již nic podobného nebude opakovat, více na něj dohlédnou.

Zhruba po roce Policie ČR oznámila, že budou provádět výslech nezletilého pro podezření z vloupání. Ve vesnici, kde Vlastimil bydlí, došlo k vykradení prodejny smíšeného zboží. Škoda byla asi kolem 8 000,-Kč a během podání vysvětlení, kde jsem s nezletilcem byla, se tento k činu přiznal. Opět jsem navštívila rodinu, matka plakala, otec nadával. Seznámila jsem je s dalším postupem a s tím, že budou muset případně uhradit vzniklou škodu. Rodina nemá příliš dobrou finanční situaci, proto to bylo pro ně velmi náročné. Rodiče se účastnili všech výslechů a úkonů přípravného řízení. Důvod proč se tohoto protiprávního jednání dopustil byla touha po cigaretách, sladkostech a několika lahvích alkoholu, kterými se chtěl „blýsknout“ před kamarády. Vlastimil byl v té době starší 15i let a stále ještě docházel do základní školy. Jeho chování bylo během poslední doby v podstatě beze změny. Moje pracovní diagnóza zněla: nedostatečné výchovné působení rodičů a lehká mozková dysfunkce, kompenzující se s rostoucím věkem. Absence dohledu ze strany rodičů na přípravu do výuky i během volného času. Intelektové schopnosti jsou podle mého názoru jinak v rámci průměru. Bylo jasné, že rodina potřebuje dlouhodobé vedení, a proto jsem podala návrh na zahájení řízení o nařízení dohledu nad výchovou. Dohled byl nařízen a v rámci dohledu do rodiny pravidelně docházím. Rovněž tak pravidelně kontroluji Vlastimila. Nyní je v učebním oboru, prospěchově je velmi slabý, ale baví ho praxe. Těší se až bude vyučený, že si vydělá nějaké peníze. Za protiprávní jednání, kterého se dopustil byl odsouzen, je jak se říká „v podmínce“, proto s ním také probírám modelové situace, co by se mohlo stát a jak by se měl zachovat, aby dobu podmínky řádně splnil. Chlapec je komunikativní, dobře se mi s ním pracuje, rovněž tak s jeho rodinou. S ohledem na jeho zkušenosti s marihuanou dohlížím i na to, zda chodí pravidelně do AT poradny, kam

jsem ho doporučila. Prozatím plní všechny úkoly, které mu dávám, nedopustil se žádného dalšího protiprávního jednání a prognóza v tomto případě je velmi příznivá.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (děti) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

- I. Při řešení případu mladistvého Vlastimila využívám metodu rozhovoru, situační, metodu inscenační, podání návrhu na úřední opatření, pozorování, sociální šetření v rodině, ve škole.**
- II. Protiprávního jednání se dopustil mladistvý 1x.**

Kazuistika č. 3:

Mladistvá Soňa s poruchami chování

Jméno:	Soňa
Datum narození:	1.3.1994
Bydliště:	okresní město
Škola:	SOU obor kuchařka
Matka:	Soňa, nar. 20.9.1973, rozvedená, prodavačka
Otec:	Petr, nar. 15.9.1973, ženatý, dělník

Spis nezletilé Soni je v evidenci oddělení sociálně právní ochrany od roku 1997, kdy došlo k rozvodu manželství rodičů. Nezletilá byla svěřena do péče matky, otci bylo stanoveno výživné. Výživné bylo placeno nepravidelně, otec byl pro neplacení výživného trestně stíhán. Po rozvodu uzavřel otec nové manželství s ženou, která je cizí státní příslušnosti a z tohoto manželství se narodily dvě děti. Otec s novou rodinou žije v asi 100km vzdáleném městě. S dcerou se stýká minimálně, naposledy se viděli před rokem. Žádné dárky dceři neposkytuje, ale výživné je nyní placeno řádně. Matka žije společně s nezletilou dcerou a svým přítelem v městském bytě. K příteli matky má dívka dobrý vztah, zná ho a bydlí s nimi již asi 8 let.

S nezletilou začaly výchovné problémy zhruba před dvěma lety na jaře v roce 2009. Jednalo se o to, že se začala stýkat s nevhodnou partou, přestala poslouchat matku, začala si dělat, co chtěla. Na konci školního roku měla absence na základní škole, ale ročník dokončila. Nastoupila na učiliště do učebního oboru kuchařka – servírka. Zpočátku jí učení bavilo a chvíli se její chování srovnalo. Později se však opět začala dopouštět absencí, matka o tom nevěděla, dcera odešla ráno z bytu, jako do školy.

Chování ve škole se zhoršilo, dopustila se šikany a to tím, že napadla a zbila spolužačku. K tomuto a podobnému incidentu došlo opakovaně. Za to jí byla udělena ředitelská důtka.

Během letních prázdnin byla Soňa několikrát u kamarádky na chatě, jinak byla ve městě, ale začala se toulat po večerech, matka jí hledala a čekala na ni. Dívka byla s kamarády v restauracích a byla i zadržena během policejní akce kontroly barů, protože požívala alkohol.

Matka byla kontaktována naším oddělením, situace byla rozebrána a bylo jednáno i se Soňou. Snažili jsme se domluvit společnou schůzku matky s dcerou zde na našem oddělení a vytvoření pravidel, podle kterých by se měla Soňa řídit. Ke schůzce došlo, ale po zjištění situace jsem usoudila, že vztah mezi matkou a dcerou je vážně narušen a je zapotřebí, aby byly v péči odborníků. Využila jsem možnosti služeb mediační poradny, která funguje v našem městě a dohodla jsem jim termín návštěvy. Matka byla psychicky vyčerpána a nevěděla si již rady. Do poradny pak pravidelně docházely, dokonce se podařilo uzavřít dohodu o tom, jak se bude Soňa chovat. Dívka nadále chodila na pohovory za mnou na OSPOD. Během těchto schůzek jsem si získala její důvěru a podařilo se mi zvládnout přerámcování našeho vztahového rámce a za použití přiměřených verbálních a neverbálních reakcí se mi situačně dařilo zvládnout i vnitřní napětí dívky a obrátit její pozornost k nutnosti vzdělání. Postupem času sem na oddělení sociálně právní ochrany docházela docela ráda, svěřovala se svými problémy a názory.

Následoval zvrat v podobě, kdy se při jedné oslavě kamarádčiných narozenin Soňa opila, nevrátila se domů a k ránu ji přivedla městská policie. Nezletilá se válela jen v prádle na náměstí, venku byl 23stupňový mráz. Matka měla obavy, že dceru dál nezvládne, měla obavy o její život. Při jednání plakala a dožadovala se, aby Soňa byla umístěna do ústavu. Vzhledem k tomu, že se tímto incidentem opět vážně narušil vztah mezi matkou a dcerou, podala jsem návrh na nařízení ústavní výchovy s předběžným opatřením o umístění mladistvé do péče diagnostického ústavu. Se Soňou jsem celou

situaci probírala opakovaně a snažila se jí připravit na nástup do ústavu. Soud předběžné opatření nařídil během několika dnů a Soňa s matkou odjela do ústavu.

Na první návštěvu dcery odmítla matka jet, ještě stále neměla v sobě zpracovanou celou událost. Soňa si moc přála, aby matka přijela, telefonovala mi a prosila mě, abych se s matkou domluvila. Zpočátku se dívce stýskalo a odmítala přijmout fakt, že bude muset být v ústavu, bylo s ní intenzivně pracováno ze strany psychologů ústavu. S matkou byla v písemném kontaktu, rovněž tak se mnou, pro ilustraci přikládám kopii Sonina prvního dopisu (příloha č. 3). Pomalu se začala obnovovat důvěra mezi ní a matkou. Na letní prázdniny si vzala dceru domů a během srpna jí zařídila možnost nástupu na učiliště v místě bydliště. Začala jsem jednat s ústavem o možnosti dlouhodobého pobytu dívky u matky. Jedna z podmínek je, že dítě, nebo mladistvý má zajištěný nástup do školy a řádně se tak připravuje na budoucí povolání. Podmínky obdržela Soňa písemně a společně s matkou se zavázala k jejich plnění. V příloze je fotokopie těchto podmínek dlouhodobé propustky (příloha č. 2). Pokud dívka poruší některou podmínku, musí se okamžitě vrátit do ústavu.

V současné době je Soňa u matky, nadále trvá nařízená ústavní výchova, dívka je studentkou odborného učiliště, učí se kuchařkou, je na dlouhodobé dovolence u matky. Do školy řádně dochází, praxi vykonává a rovněž je nadále v kontaktu se mnou.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (děti) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

I. Při práci s nezletilou Soňou jsem využívala techniku strukturovaného rozhovoru, techniku mediace – např. společné schůzky matky a dcery na OSPOD, metodu animační – různé možnosti trávení volného času, motivační pohovory s matkou, šetření v rodině, konzultace s diagnostickým ústavem, metodu provázení – situační.

II. Protiprávního jednání se nezletilá nedopustila.

Kazuistika č.4:

Nezletilá Zuzana s poruchami chování

Jméno:	Zuzana
Datum narození:	24.2.1994
Bydliště:	okresní město, později menší vesnice
Škola:	Základní škola městská
Matka:	Zuzana, nar. 4.7.1965, rozvedená, bez zaměstnání
Otec:	Rudolf, nar. 15.2.1964, svobodný, bez zaměstnání
Sourozenci:	Josef, nar. 1990, Lucie, nar. 1988, oba zletilí

Nezletilá Zuzana je v evidenci oddělení sociálně právní ochrany od roku 1994, tedy od doby svého narození a to proto, že se narodila mimo manželství. Otec sice otcovství k Zuzaně uznal, ale s matkou nežil a ničím jí na výživu dítěte nepřispíval. Matce jsme sepsali návrh na úpravu poměrů k nezletilému dítěti a nezletilá byla svěřena do péče matky, otci bylo stanoveno výživné. Otec výživné řádně neplatil, proto jsme několikrát dávali oznámení na Policii ČR pro neplnění vyživovací povinnosti. Pak otec výživné urychleně zaplatil, nebo byl trestně stíhán a odsouzen, v současné době je odsouzen podmíněčně a žije na neznámém místě. S dcerou se nikdy nestýkal, s matkou nikdy nevedl společnou domácnost.

Matka žila sama s dcerou a do doby zletilosti starších dětí i s nimi v pronajatém jednopokojovém bytě. Po osamostatnění se starších dětí žila jen se Zuzanou a v posledních několika letech se do bytu střídavě nastěhovali matčini druhové. Pro Zuzanu toto prostředí nezaručovalo dostatek soukromí a klidu na školní přípravu. Matka začala střídát zaměstnání a byla opakovaně vídána po večerech v restauracích. Jednou nechala nezletilou, v té době osmiletou dceru, samotnou doma. Ta se v noci probudila a šla matku hledat, v pyžamu chodila po městě a přišla do restaurace. Tam zavolali strážníky a ti jí odvedli domů a sehnali matku. Po tomto incidentu jsme podali návrh na nařízení dohledu nad výchovou nezletilé.

Dohled probíhal, soustředili jsme se hlavně na to, aby matka plnila své rodičovské povinnosti a řádně se o dceru starala, byla pravidelně kontrolována a byli jsme v kontaktu se školou, situace se zklidnila.

V roce 2008 oznámila policie, že se nezletilá dopustila krádeže dětského kočárku. Kočárek odcizila v jednom domě ve městě a při rozhovoru s ní, uváděla, že chtěla

kočárek vzít pro maminku jedné kamarádky, která čeká miminko. Bylo jí vysvětleno, že takto to nemůže dělat a dále s ní byl veden pohovor o tom, co je správné. Při pohovoru jsem zjišťovala, jaké má dívka zájmy, kamarády, jak se jí líbí ve škole, snažila jsem se s ní navázat kontakt a důvěru. Věc jsem také projednala s matkou, bylo zjištěno, že matka byla propuštěna ze zaměstnání, novou práci nemá. V poslední době se u ní v bytě začali scházet místní bezdomovci. Matka začala opět ve zvýšené míře požívat alkohol. Vzhledem k tomu, co provedla Zuzka, jsem matce nařídila, že se musí dceři více věnovat, kontrolovat její volný čas, dále jsem matce doporučila návštěvu v protialkoholní poradně, s tím, že mi přinese potvrzení o tom, že do poradny dochází. Zároveň jsem začala matce vyjednávat rekvalifikaci na úřadu práce.

Matka byla schopná výchovu nezletilé zvládat s naší pomocí prakticky do současné doby. Nezletilou jsme přihlásili do kroužků, které fungují při škole a nadále s ní v rámci dohledu vykonáváme pohovory a jednáme se školou. Dívka je ve škole prospěchově průměrná, chování je v mezích normy. Dá se říci, že je to úspěch vzhledem k podmínkám, ve kterých žije. Zhruba před dvěma týdny však přišel bratr nezletilý a sdělil, že matka se Zuzkou musela opustit byt pro neplacení nájemného. Zuzanu přivedla k němu a k jeho družce, vzhledem k tomu, že on nepracuje a jeho družka je vážně nemocná, nemůže se o sestru dlouhodobě starat. Matka na výživu dcery nepřispívá a už asi 10 dnů o ní nemají žádné zprávy. Naposledy přišla za Zuzanou, byla opilá, vyhodili jí a neví, kde se zdržuje. Bratr žádá od nás opatření.

Urychleně jsem kontaktovala školu, která mi potvrdila, že v poslední době je dívka zanedbaná, nechodí na obědy a nenosí svačiny. Zjistila jsem, že matka se v posledních dnech zdržovala u svého přítele, který rovněž zmizel a tak jsem ji bohužel nezastihla, telefony mi nebere. Dále jsem jednala i se sestrou nezletilé s Lucií, ta uvedla, že se o Zuzku nemůže starat, nemá na to podmínky a je bez zaměstnání.

Bohužel situace je nyní taková, že pokud se nenajde nikdo, kdo by se o nezletilou postaral, budu nucena podat návrh na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy a dívka bude umístěna do ústavní péče. Sama dívka prozatím situaci zvládá dobře, do školy chodí, nejsou na ní žádné závažné stížnosti, kromě vyjádření jak je shora uvedeno. Při rozhovoru matku omlouvá, říká: „mamka se snaží sehnat práci, ale nemají jí rádi a tak ji nikde nechtějí“, nebo „mamka se o mě stará nejlépe, kupuje mi všechno, co chci“. Je evidentní, že dítě matku chrání a zastává se jí, vymýšlí si a vypráví, co všechno jí matka koupila.

Prognóza případu není příliš optimistická, zřejmě se už nepodaří matku začlenit zpět do vhodné society, a proto bude nutné zajistit dítě a v našich podmínkách se jeví jako nejpříhodnější opatření podání návrhu na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy. Po dobu, než soud rozhodne, bude Zuzana u bratra a matka má časový prostor na to, aby urovnala své existenční problémy.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (dětí) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

I. V případě nezletilé Zuzany jsem použila metodu strukturovaného rozhovoru, spolupráce se školou, sociální šetření v rodině, vedení matky, podání úředních rozhodnutí, provázení dítěte – metoda situační, metoda režimová – navržení režimu a kontrola matky.

II. Protiprávního jednání se nezletilá nedopustila.

Kazuistika č. 5:

Mladistvý Martin s asociálním chováním a protiprávním jednáním

Jméno:	Martin
Datum narození:	31.10.1990
Bydliště:	menší město
Škola:	není nikde zařazen
Matka:	Petra, nar. 13.6.1975, vdaná, dělnice
Otec:	Bohumil, nar. 10.6.1970, ženatý, bez zaměstnání
Sourozenci:	Eva, nar. 1995, polorodný bratr Bohumil 1988

Spis nezletilého Martina byl veden v evidenci našeho oddělení od roku 1995, když byly v péči o nezletilého a jeho sestru Evu zjištěny podstatné závady. V té době žily děti u

své vlastní matky, která nebyla schopna se o ně řádně postarat. Otec byl ve výkonu trestu. Rodiče nebyli manželé. Děti byly umístěny v ústavu a otec po návratu z vězení v roce 1997 podal návrh na svěřeni dětí do své péče. Ústavní výchova byla zrušena, ale v této době došlo k psychické deprivaci obou dětí. Otec se o děti staral podle svých možností za pomoci své matky. V roce 1998 se oženil a v roce 2001 došlo k závažné změně v životě dětí – jednalo se o nezrušitelné osvojení Martina a Evy manželkou otce paní Petrou. V rodině vyrůstal ještě syn paní Petry Bohumil. V roce 1998 se rodičům Martina, nyní již adoptivní matce a biologickému otci, narodila dcera Lucie.

Spis byl zpočátku veden z opatrovnických a výše uvedených důvodů, bohužel již v roce 1998 se u Martina začaly projevovat závažné poruchy a výkyvy chování. Byl neklidný a agresivní ke spolužákům. Rodičům byl doporučen psychiatr a posléze byl také poprvé hospitalizován na dětském oddělení PL v Havlíčkově Brodě. Po propuštění Martina rodina docházela k dětskému psychologovi do ambulance.

Další problémy pokračovaly v roce 1999, škola upozorňovala na nevhodné chování Martina, osahával spolužačky, děti se ho bály. Matka byla vyděšená, když zjistila, že syn při sledování hororu, kde vrah stahuje obětem kůži, ejakuloval. Proto nadále docházel do dětské psychologické a psychiatrické ambulance. Chlapec se vhodnou medikací zklidnil, ale dopustil se několika drobných krádeží.

Rodině byla nabídnuta možnost diagnostického pobytu Martina v DDÚ Homole v Českých Budějovicích, který však musel být předčasně ukončen z důvodů závažného porušení vnitřního řádu. Martin sexuálně obtěžoval svěřenkyňi tohoto zařízení. Přesto došlo k diagnostice pedagogicko psychologické a to v tom smyslu, že byla zjištěna nedostatečná koncentrace pozornosti, vysoká úzkostnost a dráždivost zhoršená při únavě. Aktuální rozumové schopnosti ve verbálních i neverbálních zkouškách v pásmu nízkého průměru, schopnosti rozvinuty průměrně.

Koncem roku 2003 byl nezletilý hospitalizován opět na dětské psychiatrii v našem městě a poté na dětském oddělení psychiatrie ve Fakultní nemocnici v Motole v Praze. Byl tam umístěn po nezdařeném pokusu o sebevraždu, kterého se dopustil hned po návratu domů z léčebny. V Motole však jeho pobyt musel být také ukončen, nerespektoval řád nemocnice, utíkal, kradl. Byl propuštěn se závěrem, že jeho chování potřebuje odborné vedení ve výchovném ústavu. Z tohoto závěru jsem vycházela a na základě vydání předběžného opatření které jsem navrhla, byl umístěn v Dětském domově se školou v Šindlových Dvorech.

Vzhledem k tomu, že jeho chování i tam bylo nezvladatelné, byl přeložen do Dětského

domova se školou v jiném městě. Od té doby byl jednou na léčebném pobytu v DPL v Opařanech a dále na dlouhodobějším diagnostickém pobytu ve výchovně léčebném zařízení ve Slaném. Poté se vrátil do svého kmenového ústavu.

Během prázdnin byl opakovaně na útěku, tato situace se v podstatě opakovala stále. Utíkal i několikrát za týden, někdy se vrátil po několika hodinách zpět, jindy byl přivezen po několika dnech Policií ČR. Utíkal sám, nebo s dalšími svěřenci ústavu. Na těchto útečích páchal různá provinění. Byl v péči psychiatra, byl mu přidělen osobní asistent, absolutně odmítal dodržovat jakýkoliv režim. Byl opakovaně shledán pozitivním na THC, navíc uváděl užívání pervitinu. Při návštěvě u lékaře prohlásil, že se chce léčit, tuto žádost podepsal. Dokonce svou léčbu se mnou konzultoval telefonicky a osobně při návštěvě v zařízení. Ředitel ústavu se mu snažil zajistit léčbu v detoxikačním středisku v Opavě. K tomu ale nedošlo, protože Martin opět utekl. Po návratu zpět se dopustil dalších úteků, ukradl v ústavu přehrávač CD a sluchátka. Toto zastavil v zastavárně a za utržené peníze odjel do Prahy, kde se po nějaké době přihlásil na policii a pracovníci ústavu si pro něj dojeli. Rodiče si Martina zřídka brali na dovolenku, protože při těchto pobytech jeho chování nedokázali zvládnout. Zároveň uvedli, že natrvalo už ho domů nechtějí.

V květnu 2007 byl před okresním soudem pro mládež projednáván návrh státního zástupce na uložení opatření, a to nařízení ochranné ústavní výchovy. Byla provedena příslušná znalecká vyšetření mladistvého a na základě těchto zjištění byla ochranná ústavní výchova nařízená. V létě strávil Martin necelých 14 dnů na prázdninách u rodičů. Pobyt musela matka zkrátit, protože Martin byl nevladatelný a vyhrožoval jí a sourozencům. V roce 2007 byl Martin přeřazen do Boletic, jedná se o ústav pro výkon ochranné ústavní výchovy. Zde byl nadále v péči psychiatra, silně medikován, obtížně zvladatelný. I z tohoto zařízení se mu podařilo utéct. Byl přeřazen do VÚM ve Višňovém. Zde byl ovšem velmi krátkou dobu, protože měl nevládnutelné chování a časté úteky, při kterých páchal činnost jinak trestnou. Pak byl přeložen do VÚ DDŠ Nové Domky, Přimda. V listopadu téhož roku byl po požití chemické látky (Chloramin) hospitalizován v nemocnici, odkud byl přeložen do Psychiatrické léčebny v Dobřanech. Pobyt trval až do konce března 2009. Na konci dubna 2009 požádala matka Martina o jeho propuštění na víkend, což mu bylo povoleno. Ale v mezidobí se Martin pokusil o útěk, dostal zákaz vycházek a návštěva se nerealizovala. Dne 5.6.2009 byl z důvodu spáchání provinění vydírání, znásilnění a maření úředního výkonu vzat do vazby ve vazební věznici v Plzni. Mladistvý Martin byl rozsudkem soudu uznán vinným a

odsouzen k trestnímu opatření odnětí svobody nepodmíněně ve výměře 17 měsíců. Trest odnětí svobody nastoupil ve věznici ve Všehrdech.

V období do jeho 15ti let byl řešen soudem pro mládež a bylo mu uděleno opatření dohled probačního úředníka. Dohled probačního úředníka byl víceméně formální, protože chlapec již byl v té době umístěný v ústavu. V období od 15ti do 18ti let byl taktéž opakovaně řešen pro provinění krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí, porušování domovní svobody, poškozování cizí věci apod. Mladistvý byl celkově projednáván před třemi okresními soudy pro protiprávní jednání.

Co se týká vzdělání, Martin má ukončenou povinnou školní docházku. Jeho prospěch byl vždy hodnocen jako podprůměrný. Skutečnost kolik tříd vlastně absolvoval, nám není známa, častým přerazováním a přerušováním školní docházky došlo k nepřesnostem. Pokusy o rozšíření vzdělání jak v ústavech, tak ve výkonu trestu odnětí svobody, selhaly. Pokud je nám známo, rodiče Martina nekontaktují. O Martina projevuje občas zájem jeho nevlastní sestra Tamara. V místě trvalého bydliště byl na dovolence naposledy v roce 2007.

Vzhledem k tomu, že Martin už dovršil zletilosti, byl jeho spis předán k dalšímu vedení kurátorce pro dospělé.

Během Martinova umístění v ústavu a během výkonu trestu jsem ho pravidelně navštěvovala. Jedná se o komplikovanou osobnost, jehož nevěle podřizovat se může přejít do agresivity. Ke mně si Martin postupem času vybudoval dobrý přístup, občas i napsal dopis, jak se mu daří. Na mé návštěvy se těšil, vždy ale po mě chtěl půjčit peníze, nebo cigarety. Odmítal se s jinou sociální pracovnící bavit. Vzhledem k tomu, že Martin strávil velkou část svého života v ústavech, nebylo možné na něj přímo působit z pozice sociálního kurátora. Snažila jsem se, aby mým prostřednictvím neztratil kontakt s původní rodinou a měl alespoň někoho, na koho se může obrátit. Otázkou je, zda po odpykání trestu se bude mladík schopen vrátit domů, a zda zvládne život mimo ústav. S jeho případem jsem podrobně seznámila kurátorku pro dospělé, která ho již kontaktovala. Během celé doby jsem Martina provázela, hovořila jsem s ním, podávala různá úřední podání a sanovala rodinu. Byl v podstatě v péči odborníků, ale bohužel ani jim se nepodařilo Martina integrovat. Během vedení případu jsem zjistila, že v našem státě není zatím žádné zařízení, které by dokázalo výchovně a psychiatricky zvládnout děti s tak těžkými poruchami chování, špatným rodinným zázemím a velkou psychiatrickou a minulostní zátěží.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (děti) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

I. Při vedení případu za dobu téměř 14ti let jsem využívala různé techniky a metody sociální pedagogiky – např. metoda situační, rozhovoru, mediační. Dále šetření v rodině, ve škole, výchovné rozhovory, podání úředních oznámení a rozhodnutí, metoda provázení.

II. Protiprávního jednání se Martin dopouštěl opakovaně.

Kazuistika č. 6:

Mladistvá Monika s asociálním chováním – poruchy chování, požívání alkoholu a záškoláctví

Jméno:	Monika
Datum narození:	22.8.1994
Bydliště:	malé město
Škola:	SOU, obor kadeřnice
Matka:	Marta, nar. 22.5.1965, vdaná, dělnice
Otec:	Miroslav, nar. 22.1.1966, ženatý, dělník

Monika je v evidenci našeho oddělení od roku 2008, spis byl založen z důvodů výchovných problémů. Na tyto problémy upozornila matka, která se sama dostavila na oddělení sociálně právní ochrany dětí. Uváděla, že má problémy s dcerou, která se kamarádí se staršími děvčaty, dost často se stane, že chce, aby jí matka dovolila u kamarádek přespat. Matka s tímto nesouhlasí a několikrát se stalo, že Monika se domů nevrátila, nebrala telefony, doma ji čekali, nakonec ji jeli v noci hledat a přivezli ji od kamarádky domů. Vždy ji potrestali, ale matka má obavy, že tresty nepomáhají a že se situace bude opakovat. Dohodla jsem s ní, že příští týden přivede na OSPOD dceru a provedeme s ní výchovný pohovor.

Monika skutečně přišla, v roce 2008 jí bylo 14 let, byla drobná, tichá, nenápadný dětský střih vlasů, její oblečení bylo praktické, rovněž nenápadné. Při prvním setkání s ní byla i matka. Monika byla málomluvná, evidentně se jí nechtělo před maminkou mluvit. Naše první setkání bylo tedy takové seznamovací, po krátké době odešla, ale dala jsem jí termín dalšího setkání a vyjádřila jsem přesvědčení, že příště zvládne přijít sama. Monika přišla dřív, než jsme se dohodly. Měla spoustu otázek, sama vyprávěla o svých kamarádkách, o tom, co by ji bavilo dělat, vyprávěla o tom, jak si nerozumí s rodiči, hlavně s mamkou, která je moc úzkostná, nic jí nechce dovolit, doslova „chová se ke mně jak k miminu“. Monice se líbí chlapi a nemůže si o tom s matkou popovídat. Slíbila, že přijde za 14 dnů. V následujících dnech jsem jednala s matkou. Ve stručnosti jsem jí sdělila obsah mého rozhovoru s Monikou. Matka byla roztěkaná, rozčilená, po chvíli začala plakat. Vyprávěla o tom, že před několika lety potratila dvojčata, stále na to myslí, nemůže se proto věnovat Monice, tak jak by asi potřebovala. Matku jsem začala směřovat na odbornou pomoc psychologa a psychiatra, její chování i po tak dlouhé době od traumatu, které utrpěla, nebylo v pořádku. Matka dala souhlas, abych o jejím zdravotním stavu jednala s lékaři. Po jejím odchodu jsem jednala s její ošetřující lékařkou, která potvrdila mou domněnku, že se matka již v minulosti léčila na psychiatrii a nyní je možné, že se její stav zase zhoršil. Poté byla matka zamedikována a její chování se alespoň částečně zlepšilo. Návštěvy rodiny a jednání s Monikou nadále probíhalo již v delších intervalech.

V září v roce 2010 při akci, kdy Policie ČR kontrolovala bary a restaurace, zda se tam nepodává alkohol mladistvým, byla přistižena opilá. Bylo to v nočních hodinách. V restauraci byla se svým přítelem, kterému bylo v té době 24 let. Ten jí kupoval alkohol. Monice bylo při dechové zkoušce naměřeno 1,9 promile alkoholu v krvi. Pro Moniku si přišli rodiče na služebnu, v pondělí se dostavila nezletilá na oddělení. Byla uplakaná a ostříhaná. Otec jí potrestal tak, že jí ve vzteku ostříhal vlasy. Monika musela ke kadeřnici, aby jí vlasy zarovnal. Byla z toho moc nešťastná, na vlasech si zakládala a chtěla je mít dlouhé. Postup otce nebyl výchovný, matka je léčena na psychiatrii a bylo tedy zjevné, že rodina potřebuje odbornou pomoc jako celek. Dojednala jsem jim návštěvu a následnou terapii v Psychocentru - odborné pracoviště, které se těmito problémy zabývá. Rodina byla ochotna tam dojíždět. Zároveň jsem podala návrh k soudu na zahájení řízení o nařízení dohledu nad výchovou nezletilé. Pociťovala jsem nutnost i právního ošetření mých zásahů v rodině a dohled mě k tomu opravňuje, přímo mi ukládá rodinu pravidelně kontrolovat, navštěvovat a dotazovat se na dítě u institucí.

Dohled byl nařízený a je pravidelně vykonáván. Monika se v současné době učí kadeřnicí a jsem s ní v pravidelném kontaktu. Rodina nadále navštěvuje Psychocentrum, již ale jen 2x za rok, matka se léčí na psychiatrii.

Monika vyžaduje pozornost i nadále, vzhledem k předchozí anamnéze je stále ohroženým dítětem, ale nyní situaci zvládá, je poučena, jak se chovat v rizikových situacích a prostředích.

Ověření stanoveného cíle a předpokladu:

- I. Sociální kurátor při své práci s asociálními mladistvými čerpá z poznatků oboru sociální pedagogiky a využívá při tom různé funkcionální metody sociální pedagogiky.
- II. Protiprávní jednání a činnost jinak trestná se vyskytla u více jak 4 náhodně vybraných klientů (dětí) kurátora pro mládež v regionu Havlíčkův Brod.

I. V případě nezletilé Moniky jsem použila metodu situační - provázení, dále metodu strukturovaného rozhovoru a metodu motivační, např. zadávání různých úkolů, Dále metodu inscenační a mediační. Spolupracuji se školou a odbornými pracovišti, vytvořila jsem si individuální plán práce a dalšího postupu.

II. Protiprávního jednání se nezletilá nedopustila.

Prohlašuji, že veškeré údaje o klientech a jejich rodinách jsou fiktivní a jsou zpracovány v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

7.2. Popis zjištěných údajů

Kazuistiky, které jsem vybrala do praktické části mé bakalářské práce, vedu dlouhodobě, některé nejsou uzavřené. Při své práci využívám hlavně efektivní komunikaci, to předpokládá znalosti technik aktivního naslouchání, jako je např.

parafrázování, otevřené a uzavřené otázky, techniku zrcadlení, používám i některé vizuální prostředky, jako jsou barevné fixy, papíry, tabule, nechávám klienty kreslit, pokud o to mají zájem. Při setkání s klientem se snažím vždy pevně vytyčit cíl, vysvětlit, čeho chci dosáhnout a zjistit, jaké má klient očekávání. Myslím, že pro vytvoření dobrého vztahu s klientem a pro celý proces případové práce je zásadní zvládnout umění rozhovoru.

Během vedení případů využívám metod sociální práce a poznatky z oboru sociální pedagogiky, která plní hned několik funkcí, jedná se o funkci pedagogickou, která je charakterizována výchovnou snahou o optimální rozvoj osobnosti a utváření zdravého životního stylu, další funkce jsou tutoriální – pomoc lidem, kteří se ocitli na okraji společnosti, funkce profylaktická – programy pomáhající k prevenci různých deviací a funkce kompenzační - programy směřující ke kompenzaci některých nedostatků. Při kontaktu s klienty a dlouhodobém vedení si uvědomuji, jak jsou tyto poznatky důležité a jak napomáhají sociálním pracovníkům při práci.

Pokud bych měla sumarizovat, tak mohu uvést, že v podstatě ve všech kauzách, které jsem uvedla ve své práci, jsem použila metodu sociální pedagogiky - situační, metodu strukturovaného rozhovoru, metodu režimovou, dále metody inscenační a mediační. Všude bylo prováděno šetření v rodině, ve většině případů bylo podáno úřední podání – ústavní výchova ve 3 případech a zvažuji podání návrhu na zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy i v případě nezl. Zuzany, návrh na nařízení dohledu ve 3 případech. Ve všech případech jsem měla vypracovaný krátkodobý plán práce, ve čtyřech případech vedu klienta dlouhodobě - např. případ nezl. Martina jsem vedla téměř 14 let – tedy i po dobu jeho zletilosti. Metodu intervence, jako je např. modelování, hraní rolí a nácvik žádoucího chování jsem využila jen u těch klientů, kteří byli schopni to zvládnout, jednalo se o dva případy – nezl. Soňa a nezl. Vlastimil.

Závěr

Závěrem se dá shrnout, že předpoklad č. I se potvrdil. Kurátor pro mládež ve všech případech využíval různé metody sociální pedagogiky a využívá k tomu nejnovější poznatky.

Předpoklad č. II se nepotvrdil. Činnosti jinak trestné se dopustili pouze dva klienti, jednalo se o chlapce starší 15ti let.

Je pochopitelné, že není v mých možnostech popsat vyčerpávajícím způsobem téma bakalářské práce, v mém případě se jedná o stručný nástin problémů asociálních mladistvých a popis práce kurátora pro mládež při vedení těchto případů. Jednotlivé problémy v kausách, které jsou uváděny v praktické části práce si samy o sobě zaslouží podrobný výzkum, který by vysoce překročil rámec bakalářské práce. Domnívám se, že mé zkušenosti mohou být nápomocny jako metodická doporučení kolegům kurátorům a pedagogům v jejich nelehkých pozicích a pracovním nasazení. Rovněž tak mohou být využity v periodikách, eventuálně v mediích.

Jsem si vědoma, že pro větší validitu mé práce by bylo vhodné využít širší okruh klientů kurátora, zapojit do diskuze pedagogické pracovníky nebo pracovníky neziskových organizací, které mají oprávnění pro výkon sociálně právní ochrany dětí. Přesto se dle mého názoru domnívám, že se mi podařilo splnit hlavní stanovený cíl bakalářské práce, tedy zjistit, zda a jaké metody sociální práce využívá sociální kurátor při práci s asociálním mladistvým a jeho zátěžemi.

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na popsání práce kurátora s asociálním mladistvým. Zpracovala jsem 6 kazuistik klientů z mé praxe sociálního kurátora. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se zabývám charakteristikou a popisem asociálního chování, popisuji zde možnosti intervence – psychologické a pedagogické, vliv rodiny, školy a sociálního prostředí na jedince. Dále se zmiňuji o možnostech intervence ze strany státu a nestátních institucí. Podrobněji se zaměřuji na práci sociálního kurátora pro mládež, kde jsem popsala zejména jeho kompetence ve vztahu k mladistvému.

Praktickou část práce jsem věnovala popisu kazuistik kurátora pro mládež. Každou kauzu jsem zakončila krátkým shrnutím zaměřeným na prokázání předpokladu. Hlavní výzkumná metoda, kterou jsem si zvolila, bylo studium spisové dokumentace kurátora pro mládež. Vybrala jsem 6 případů z mé praxe, některé věci již uzavřené, ale i několik případů, které jsou nadále vedeny. Všechny případy jsou životní příběhy mladých lidí a je proto nutné k věci přistupovat velmi citlivě, dlouho jsem zvažovala, které příběhy vybrat a zkoumat.

Anotace

Svou bakalářskou práci jsem nazvala „Asociální mladistvý a jeho zátěže“. Bakalářská práce má teoretickou a praktickou část. V teoretické části je čerpáno z odborných materiálů, v praktické části je popsáno 6 kazuistik klientů sociálního kurátora pro mládež a jejich vyhodnocení. Práce je zaměřena na prostředí, důležitost rodiny, na škodlivé vlivy, které na děti působí a další faktory, které mohou ovlivnit a způsobit asociální chování mládeže. V teoretické části jsou naznačeny možnosti, jak těmto dětem pomoci při využití sociální pedagogiky, psychologie a sociální práce. V šesti kazuistikách popisují životní příběhy dětí, které mají asociální projevy chování. Zamýšlím se, jak pomáhá sociální pedagogika práci kurátora pro mládež a jak ten může svou prací a vedením případu zmírňovat zátěže dětí.

Klíčová slova

Asociální mladistvý, asociální chování, poruchy chování, sociální kurátor, sociální pedagogika

Annotation

I called my bachelors work An asocial juvenile and his onuses. This work has two parts: A theoretical one and a practical one. I draw from utilize resources in the theoretical part. I describe 6 case reports of clients of probation officer for young people in the practical part. I also evaluate these case reports. This work is concentrated to childhood environment, to importance of a family and to injurious influence which affects young people and cause their asocial behaviour. I describe lives of children with asocial behaviour in these 6 case reports. I think about how the social pedagogy can help the probation officer with his work. I also think about how the probation officer can reduce social onus of children.

Key words

asocial juvenile, asocial behaviour, behavioral disturbanc, probation officer, social pedagogy

Seznam použité literatury

1. BENTOVIM, A. Týrání a sexuální zneužívání v rodinách. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, spol. s.r.o., 1998. 117 s. ISBN 80-7169-629-3.
2. KRAUS, Blahoslav , et al. Člověk - prostředí - výchova. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
3. KRAUS, Blahoslav, Sociální aspekty výchovy. 1. Hradec Králové : Gaudeamus, 1998. 165 s. ISBN 80-7041-841-9.
4. KRAUS, B., SÝKORA, P. Sociální pedagogika. 1. vyd. Brno: IMS, 2009.
5. LAINOVÁ, M. Šikana. In LAINOVÁ, Monika, et al. Děti a jejich problémy II. Praha: [s.n.], 2007. s. 13-35. ISBN 978-80-254-1372-2.
6. MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
7. MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, Praha: Portál, 2008.
8. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. 1. vyd., s.13-43, Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
9. NEŠPOR, K. Vaše děti a návykové látky. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 157 s. ISBN 80-7178-515-6.
10. PÓTHE, P. Dítě v ohrožení. 1. vyd. Praha: G plus G, 1996. 143 s. ISBN 80-901896-5-2.
11. Začátek formulářePREKOPOVÁ, J. Malý tyran. 4. vyd. Praha : Portál, 2000. 156 s. ISBN 80-7178-485-0.
12. RASER, J. Jak vychovávat děti, se kterými se dá žít. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 139 s. ISBN 80-7178-459-1.
13. TRAIN, A. Nejčastější poruchy chování dětí. Praha: Portál, 2001. 198 s. ISBN 80-7178-503-2.
14. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍKOVÁ, H. Stručný průvodce dětskou krizovou intervencí. 2. vyd. Praha: UK Praha - 3.LF, 2006. 71 s. ISBN 80-239-8347-4.
15. VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.
16. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

17. VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9
18. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
19. Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
20. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
21. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
22. <http://www.detskaprava.cz>

Přílohy

Příloha č.1 – Ukázka diagnostické zprávy z Dětského diagnostického ústavu

Příloha č.2 – Ukázka smlouvy o propuštění z ústavu na dlouhodobou dovolenku u
rodičů

Příloha č.3 – Dopis nezletilé Soni

**DĚTSKÝ DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV,
DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU, STŘEDISKO VÝCHOVNÉ PÉČE,
ZÁKLADNÍ ŠKOLA A ŠKOLNÍ JÍDELNA**

Homole 90, 370 01 České Budějovice, tel. 387 203 490, 491, 492, 494

ZPRÁVA

O KOMPLEXNÍM VYŠETŘENÍ

VELMI DŮVĚRNÉ!

narozena

Diagnostický pobyt od: 15. února 2008

do: 2. června 2008

Počet příloh: 5

I. ANAMNÉZA

Jméno a příjmení dítěte: Pavla
Datum a místo narození:
Rodné číslo:
Národnost, stát. příslušnost: česká, ČR
Bydliště:
Škola, třída: 7. třída, 8. rokem, ZŠP Havlíčkův Brod
Přijat(a) dne: 15. února 2008
Důvod přijetí: záškoláctví, nerespektuje rodiče, závadová parta, krádeže
Na základě: PO OS v Havlíčkově Brodě, č.j.: 12/2008, ze dne 17. ledna 2008
ÚV OS v Havlíčkově Brodě, č.j.: 12/2008; 6P a Nc 19/2008, ze dne 22. 2. 2008, p.m.: 28. května 2008

Otec:
Datum narození: nar.
Zaměstnání: nepracuje, je v evidenci ÚP
Bydliště:
Stav: ženatý

Matka:
Datum narození: 18. srpna 1965
Zaměstnání : nepracuje, je v evidenci ÚP
Bydliště:
Stav: vdaná

Sourozenci: Denisa zletilá, žije samostatně
David etilý, bydliště neznámé

Rodinná anamnéza

Pavla se narodila jako jediná dcera z manželství Juliány a Pavla Rodiče žijí ve společné domácnosti. Matka ani otec nepracují, jsou evidováni na úřadu práce. Oba rodiče dlouhodobě užívají alkohol.

Dívka má dva starší, již zletilé polorodé sourozence: Denisu a Davida, oba již žijí samostatně. V minulosti také pobývali v zařízení náhradní rodinné výchovy. Další informace o sourozencích nám nejsou známe.

Osobní anamnéza

Porod dívky proběhl spontánně, v ústavu. Po narození Pavla vážila 3100 g a měřila 48 cm. V dětství Pavla nebyla často nemocná, prodělala pouze opakované katary horních cest dýchacích. Léky dívka neužívá trvalé žádné, alergií netrpí. Počátkem dubna byla Pavla vyšetřena na gynekologii – informace o pohlavním zneužití osoby mladší 15. let byla odeslána na PČR České Budějovice. Dívka rovněž navštívila zubaře – z důvodu bolesti zubů, ošetření však odmítla. Během pobytu Pavla nestonala.

Pavla je v letošním školním roce žákyní 7. třídy Základní školy praktické v Havlíčkově Brodě. Školní docházku navštěvuje 8. rokem. Ze strany školy byla Pavla hodnocena jako dívka s konfliktním chováním vůči spolužákům i vyučujícím. Dívka byla často drzá, vulgární, neuznávala autoritu dospělých. V 1. pololetí byla ve škole klasifikována 3. z chování. Důvodem byla rozsáhlá absence, falšování omluvenek a nekázeň. Rodiče se školou příliš nespolupracovali.

PO OS v Havlíčkově Brodě bylo u dívky vydané na návrh MěÚ v Havlíčkově Brodě. Sociální pracovníci s rodinou spolupracují již dlouhodobě. V posledních letech se u Pavly objevily problémy s docházkou do základní školy, tyto se však ve spolupráci s rodinou a základní školou vždy podařilo vyřešit. Na podzim roku 2007 došlo u dívky k výraznému zhoršení chování, kdy Pavla přestala docházet do školy, byla velmi drzá a vulgární. Rodiče dívka nerespektuje, doma se zdržovala dle svého uvážení. Více času trávila v místě bydliště svého přítele Romana Čepeho, jeho sestry Jitky Čepeové a jejich nezletilých dětí.

Pavla byla do DDÚ Homole přijatá dne 15. února 2008. Během pobytu měla dívka více útěků (16.2. – 11.4.; 12.4. – 18.4.; 9.5 – 10.5 poslední byl 11. 5. téhož dne byla dívka zadržena PČR). Během pobytu byla u dívky nařízená OS v Havlíčkově Brodě ÚJV.

Kontakt s rodinou

Během pobytu v DDÚ Homole nebyl dívku nikdo navštívit, telefonovala si s rodiči, dopisovala si s kamarády.

Datum: 27. května 2008

Zpracovala: Bc. Petra Texlerová, sociální pracovníce

II. PSYCHODIAGNOSTICKÁ ZPRÁVA

Nezl. Pavla.

a/ *Z dokumentace:* Děvče v DDÚ umístěno na základě Po OS Havl. Brod z 17. I. 2008. č.j.: Nc 12/2008 – 4, kdy MěÚ se dožaduje nařízení ÚV. Od r. 2006 se u dívky objevuje záškoláctví, přespávala u známých, odmlouvala. Ve škole byla průměrná žákyně. Měla problémy v chování /zfalšovala omluvenky, chovala se nevhodně k zaměstnanci školy. Když se jí ve škole udělalo špatně, když ji rodiče vyzvedli, cestou k lékaři jim utekla. Doma se v poslední době objevila jen když něco potřebovala. 15. I. byla objevena za pomoci policie v bytě Romana rodiči se odmítala vrátit a z cesty do školy opět utekla.

Ve škole výkyvy v chování, vulgární výrazy, záškoláctví, útoky z domova. Měla 107 neomluvených hodin za I. pololetí. Rodinné prostředí je problémové, s rodinou špatná spolupráce. Dle tř. učitelky snížené rozumové schopnosti, emoční labilita, snížená schopnost koncentrace pozornosti. Rodiče simplexní, rodiče nezaměstnaní, občas jsou vidět podnapilí. Pavla je nejmladší dítě starší byly umístěné v ústavech.

b/ *Vlastní vyšetření :*

Při vyšetření navazuje dobrý kontakt a spolupráci, tendence až k podbízivým projevům. Obj. drobnějšího habitu, obarvené vlasy, bledá pleť. Na dotazy sděluje, že v DDÚ je proto, že se skrývala po známých, nechodila do školy, po nástupu utekla, došla do Havl. Brodu stopem, kde se opět skrývala, v pátek se potom nechala Policií chytit, když se rozhodla, že už povede řádný život.

Chodí do VII. tř. ZvŠ, kam přešla z I. třídy. Přestala do školy chodit, byla s partou, na útěku se dopustila krádeže bot. V pololetí měla nějaké 4, z chování 2 za bitky.

Doma žije s matkou, která uklízela v Hypernově a tátou, ten je hlášený na ÚP a asi bude mít ID. Má čtyři starší sourozence, moc se nestýkají /Zaneta 25 let, žije s partnerem v Pardubicích, má 2 děti, Denisa 23 let, čeká s partnerem čtvrté dítě, žije v H. Brodě, Julie 21 let, žije v Suchdole n/Lužnicí, má 3 děti, jedno jí vzala sociálka, David 19, zedničí, žije v Chomutově, má 1 dítě.

Zájmy: ráda chodí ven, chodí do parku, na kolotoče, ráda se baví. Líbilo by se jí být servírkou nebo prodavačkou. Protože nechodila do školy, musí se všechno doučit.

Návyky: nekouří, drogy i alkohol popírá. Před nástupem do DDÚ, asi 2 měs. měla sex styk s Milanem z Ústí nad Orlicí, potom ještě s Davidem.

V průběhu pobytu opakovaný útek.

V testových vyšetřeních:

Spolupracuje dobře, klidná, pozitivně laděná, suverénní přídrzle odpovědi, pomalé pracovní tempo, s řešeními zkratkovitě hned hotová, když se jí nedaří netrpělivá, v detailech nepřesná, úkony odbývá, pojetí reality svérázné.

Dle WISC se intelekt jeví zjevně zanedbaný, t.č. na rozhraní horní debility a hlubšího podprůměru. Mírně podprůměrné jsou generalisace, skládání figur a schopnost učit se novým asociacím. Zjevně podprůměrná je plošné analýzy a syntézy. V horní debilitě jsou školní vědomosti, porozumění, počty, bezprostřední paměť a kontakt s realitou. Vstřední debilitě je přízpůsobení se sociálním situacím.

Citové vztahy mělké, preferuje matku.

Při dotazníkových metodách výpovědi nevěrohodné, převládá snaha ukázat se zajímavou, odpovídá tak, jak předpokládá že je správné.

V afektivitě převládají prosté emoce.

Přeje si jít domů, aby byl její kamarád doma, aby máma a táta tady dlouho byli.

III. HODNOCENÍ VYCHOVATELE

Nezl. Pavla

. července 1994

a) *Vstupní diagnostika:*

1. Projevy chování při prvním kontaktu s vychovatelem a s dětmi:

Pavla od samého nástupu je velmi komunikativní, s dětmi i vychovatelem spolupracuje bez velkých obtíží. Je velmi veselá, čímž překonává pro ni frustrující okamžiky. Nebyl pro ni problém okamžitého včlenění se do chodu skupiny.

2. Osobní hygiena:

Hygiena dívky je na velmi dobré úrovni, namátkové kontroly úklidu a čistoty ošacení nepřinesly nikdy negativní hodnocení. Přesto je nutný stálý dohled nad kontrolou děvčete.

3. Počáteční reakce na umístění a zapojitelnost dítěte:

Dívka svým příchodem do skupiny velmi oživila její činnost. I když nestojí v její popředí, pozitivně působí na své okolí. Sportovní, pracovní a další výchovné činnosti skupiny zvládá bez sebemenších obtíží. Je zajímavé, že i když určitou činnost nemá v oblibě, přesto ji zkusí a nebrání se jí.

b) :

1. Biologicko – fyziologická charakteristika:

Pavla je o málo menší, než je průměrná výška dívek jejího věku, štíhlé postavy. Je pohybově nadaná, sportovní aktivity jakéhokoliv druhu jí nedělají problémy. Je línější, ale nechá se přemluvit.

2. Intelektuální stránka osobnosti při praktických činnostech, výchovách, přípravě na vyučování:

Po praktické stránce je dívka zručná, má zájem pracovat jak na samostatných, tak i na kolektivních pracích skupiny. Někdy je však tvrdohlavá a raději práci opustí. Příprava na vyučování je na velice nízké úrovni, spíše se snaží vše mít co nejrychleji za sebou.

3. Volní vlastnosti a emocionalita:

Dívka rómského původu má slabou vůli. Je nutné vedení vychovatele a přívětivý přístup, někdy i se zlehčováním problému, což pro ni působí velmi dobře. Svě emoce neskrývá, převládá ale dobrá nálada.

4. Morální profil:

Optimisticky laděná dívka, která tímto postojem určitě vyřeší nejjeden problém. Na slovní, či fyzické napadání však reaguje také fyzickým kontaktem. Vytváří však dojem, jako když veškeré své problémy přehlíží. Přesto je v sobě uchovává a ventiluje vše pomocí útěků.

5. Úroveň mravní vychovatelnosti, profesní orientace, zájmy:

S dívkou nebyly vážnější kázeňské problémy, jediné, co jí lze vytknout, jsou její časté útěky. Ty však jsou z důvodu velmi silného citového pouta k jejím blízkým. Pavla je manuálně

IV. HODNOCENÍ TŘÍDNÍHO UČITELE

Nezl. Pavla 7. ročníku, nar. 3. 7. 1994

Pavla je žákyní 7. ročníku základní školy praktické a svou kmenovou školou je hodnocena jako průměrná žákyně, která měla v poslední době vážné problémy s chováním. Množily se případy, kdy byla Pavla vulgární, nerespektovala autoritu, chodila za školu a utíkala z domova. V prvním pololetí školního roku 2007/2008 jí byla snížena známka z chování o dva stupně za 107 neomluvených hodin, falšování omluvenek a nekázeň.

Nástup Pavly do diagnostického ústavu byl značně komplikovaný. Byla přijata 15.2.2008, kdy ihned utekla a do výuky se zapojila až po svém návratu 18.4.2008.

Školní vědomosti a dovednosti:

V hodinách **českého jazyka** byla aktivní a do výuky se zapojovala, avšak velké nedostatky z prvního pololetí a předešlých ročníků jí znemožňovaly plně se zapojit do práce třídy. Naprosto nezvládá základní učivo z pravopisu. Vyjmenovaná slova pamětně neovládá a neumí je ani používat. Chybuje i v pravopise po tvrdých a měkkých souhláskách. Také v psaní velkých písmen pravidelně chybuje. Často vynechává diakritická znaménka. Teoretické znalosti z českého jazyka a literatury většinou chybí. Částečné úspěchy má v určování rodu podstatných jmen a jejich zařazování ke vzorům. Velice špatná je úroveň čtení. Objevuje se dvojitý čtení, některá slova vynechává nebo si naopak domýšlí vlastní text. Za své čtenářské schopnosti se však nestydí a ráda čte nahlas před spolužáky.

Během jejího pobytu byla zaměřena výuka především na odstranění základních nedostatků v oblasti pravopisu. Soustavně byla procvičována vyjmenovaná slova, v nichž i nadále chybuje. Při probírání nového učiva nestačí ani velmi pomalému tempu výkladu a látku je schopná částečně zvládnout až po několikerém soustavném procvičování.

I při hodinách **matematiky** byla Pavla aktivní. Bezpečně ovládá pouze učivo prvního stupně, a to sčítání a odčítání. Násobilka jí činí potíže a při dělení jednociferným dělitelem často chybuje. Dělení dvojciferným dělitelem je již zcela nad její síly. Často chybuje v písemném odčítání, hlavně v příkladech s přechodem přes desítku. Znalosti o převádění jednotek naprosto chybí a tuto látku není schopná zvládnout ani po opakovaném výkladu, názorných příkladech a četném procvičování. Při počítání slovních příkladů vážla logická představivost, měla velké potíže s pochopením slovního zadání a nebyla tudíž schopna úlohy správně vyřešit. V hodinách geometrie byla její snaha rovněž uspokojivá. Geometrie ji baví, ovšem zvládá pouze nejjednodušší konstrukce. Úprava a přesnost geometrických úloh však opět vážne.

V době pobytu v diagnostickém ústavu procvičovala již probrané učivo. Důraz byl kladen také na upevnění násobilky a základních početních operací. Nová látka, týkající se dělení dvojciferným dělitelem, nebyla prakticky vůbec zvládnuta.

Znalosti z **dějepis, zeměpis, fyziky a přírodopisu** je možné označit za podprůměrné. Zcela chybí základy z předešlých ročníků. Do výuky se aktivně zapojovala a měla snahu nastřádané nedostatky dohnat. Práce s jakýmkoliv textem je vlivem jejích intelektových schopností prakticky nemožná.

V. ZPRÁVA ETOPEDA

Nezl. Pavla nar. 3. 7. 1994

Shrnutí :

Pavla nastoupila na diagnostický pobyt dne 15. 2. 2008 na základě PO, které bylo vydáno z důvodu prohlubujícího se závadového chování ve smyslu záškoláctví, útěků z domova, zahálčivého způsobu života, inklinace k SPJ apod., podrobněji viz dokumentace dívky. V průběhu pobytu nařizena ÚV, která již nabyla právní moci.

Již druhý den po příchodu (16. 5.) ještě s další dívkou utekly z vycházky do Havlíčkova Brodu, odkud ji PČR přivezla zpět až 11. 4. Další den 12. 4. utekla opět ráno z okna u jídelny, zadržena PČR 18. 4. V podstatě až od tohoto dne lze považovat její pobyt za aktivně zahájený. V průběhu adaptační fáze s ní nebyly řešeny závažnější přestupky až do doby, kdy opět skupinově utekla, tentokrát oknem z 1. patra s dalšími dvěma dívkami dne 9. 5. večer (19:30), PČR zadržena opět v Havlíčkově Brodě druhý den 10. 5. odpoledne. Hned na to 11. 5. opět s dalšími dívkami utekly odpoledne ze zahrady DDÚ, PČR je tentokrát zadržela necelou hodinu po útěku. Útěky chápe jako možnost řešení situace, jsou pro ni motivací i možností, jak se setkat se svou rodinou či „přítelem“, který byl v průběhu pobytu vzat do vazby a aktuálně jsou v kontaktu častou korespondencí. Pohl. zneužití jeho osobou při výslechu PČR popřela. Pavla zahájila pohl. život před 15. rokem, celá záležitost je nahlášena a řešena kompetentními orgány. Ve vztahu k subjektivně vnímanému příteli, ale i k ostatním určitá ambivalence, naprosto iracionálně vyhodnocuje vztahy obecně. Někdy se staví do dospělé role a přejímá rádobý názory věkově starších. Zákonné záležitosti svým způsobem přehlíží, jak vinou nižšího intelektu (viz zpráva psychologa DDÚ), tak vinou nedostatečného výchovného působení v rodině ve smyslu zanedbanosti. Hranici intimní nedotknutelnosti do svých 15 let si nijak nepřipouští. Vinou svého slabě nastaveného intelektu chápe své intimní prožívání jako normativní záležitost.

Emotivně stabilní s občasnými výkyvy pubertálního charakteru, v konfliktních situacích, pod subjektivním tlakem nebo cítí se ohrožena, reaguje slovní i fyzickou agresí. Převažují pudové reakce bez schopnosti racionalizace následků chování. Ve své podstatě je optimistická a nadvěčná, problémy si v zásadě nepřipouští. Sociálně velmi slabě nastavena s představami o životě a hodnotách vůbec. Morální stránka a společenské hodnoty zanedbány, charakterové vlastnosti taktéž. Při výchovné korekci si libuje ve slibech (Pavla je nadměrně komunikativní se schopností přechodu mezi fabulacemi a barvitou otevřeností.) K výchovným opatřením přistupuje jako k běžné součásti života. Je zajímavé, že pod přímým dohledem, dalo by se říci, až výborně spolupracuje, je velmi pracovitá a snaživá a během pobytu nevykázala žádné další vážné přestupky. Někdy si plete otevřenost s drzostí, je provokativnější k subjektivně neoblíbeným vrstevníkům nebo se zkrátka pouze baví svojí živelností a druhé vtahuje do svých někdy až hraničních her. Ale v podstatě zásadně nevybočovala, své (i když triviální) názory „střílí od boku“, občas prezentuje očekávané postoje, je účelově nastavena, snadněji ovlivnitelná rizikovějšími jedinci, je u ní patrná menší míra spolehlivosti a důvěryhodnosti. V realu je povrchnější i když dovede být citlivá a má respekt k duchovním záležitostem. Podvůdky a lži bohužel patří k normě, vnitřně nasměrována k zahálčivému a dobrodružnému způsobu života, který bere tak, jak plyne, víceméně ve smyslu „ono to nějak bude“. Ve volnosti riziková k sociálně patologickým jevům (silnější kuřačka). Pokud má dobrou náladu, je výborná společnice, ochotná spolupracovat, se snahou pomáhat (je velmi pracovitá a práci odvádí poctivě). Pokud si někoho oblíbí, je s ním v otevřeném přátelském vztahu.

Mezi ní a rodinou jsou nejisté vztahy, po rodině se jí stýská. Kontakty udržovány s matkou pouze písemně, víceméně sporadicky. Vzhledem k jejím postojům není rodina aktuálně schopna zajistit potřebný výchovně vzdělávací dohled a při návratu do rodiny je zvýšené riziko okamžité recidivy.

Doporučení :

- pomoci zvládnout složitý přechod do nového zařízení, postupně budovat pozitivní vztah k zařízení, k pracovníkům.
- vytvářet vhodné a přirozené prostředí s pocitem jistoty a bezpečí, se soukromím v rámci možností
- dohlédnout na vhodné využití volného času, zajistit a podporovat zájmové aktivity mimo školní prostředí
- pokusit se pomoci nalézt vhodnou životní motivaci s odklonem od SPJ, podporovat zdravý životní styl
- prozatím kontrolovat trávení volného času, zamezovat v přístupu k rizikovým skupinám
- pokusit se odbourávat životní negativní postoje vyplývající z minulosti s cílem zvládat různé životní situace (problémy, konflikty, překonávání překážek, apod.)
- odborný výchovně vzdělávací dohled
- podporovat všeobecný rozhled, získávání vědomostí a informací
- vytvořit pravidelný režim s možností kontroly jeho plnění
- umožnit pozitivní podněty pro zdravou seberealizaci
- důsledně formovat hodnotové postoje a společenské morální zásady
- vést k samostatnosti a spolehlivosti
- podporovat zájmové aktivity, nabídnout možnosti zájmových činností, pomoci s jejich výběrem
- vzdělávat pro život v praktických záležitostech
- rozvíjet sociální a kulturní zájmy
- v případě kázeňského selhávání zajistit přiměřené poznání přirozených následků
- podporovat zdravé vztahy s rodinou
- podporovat školní přípravu, motivovat ke škole, motivovat k profesní orientaci (pomoci s výběrem), spolupracovat se školou
- dohlížet na pořádek v osobních věcech, posilovat osobní hygienu
- důsledně kontrolovat plnění zadaných povinností jak v DD, tak ze školy
- důsledně a účelně postihovat porušení domluvených dohod, zajistit přiměřené poznání následků, systematicky budovat a rozvíjet pocit osobní zodpovědnosti za vlastní jednání
- poskytovat vhodné informace v sexuální oblasti (i v oblasti vztahů s muži), poučovat o případném těhotenství, seznamovat s možnými následky pohlavního života, dohlížet na vedení menstruačního cyklu,
- spolupracovat s příslušným OSPOD

Tento program rozvoje osobnosti je potřeba chápat jako krátkodobé výchovné doporučení vycházející z obecných hledisek potřeb daného dítěte po pobytu v DDÚ, zcela konkrétní výchovné postupy nutno vyhodnocovat v průběhu pobytu v odpovídajícím zařízení a stanovovat nová výchovná doporučení (v zájmu další úspěšné prosperity) osobami, které s dívkou pracují.

Děkuji za spolupráci

Zpracovala : Mgr. Jitka Lidralová – etoped DDÚ Homole

DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV A STŘEDISKO VÝCHOVNÉ PÉČE

Na Dlouhé mezi 19, 147 00 Praha 4 Internet: www.dum-praha.cz, e-mail: info@dum-praha.cz
 tel. 241 72 77 63, 241 72 77 13, 241 72 36 46 - 9 fax: 241 72 91 85

Podmínky dlouhodobé propustky pro: Soňu

Klientka:

- jsem povinná respektovat rodiče, dodržovat režim dne, tzn. řádně navštěvovat školu, dodržovat čas návratu domů (tento čas určují rodiče); ty také musím informovat, kde a s kým trávím volný čas;
- každý den věnuji přiměřený čas přípravě do školy, rodiče budu pravdivě informovat o svých školních výsledcích;
- samozřejmě je též plnění běžných domácích povinností a podíl na dalších dle aktuální potřeby;
- vycházky – volný čas až po splnění školních event. jiných povinností, opět po dohodě s rodiči, s pevně stanoveným termínem návratu domů;
- nesmím požívat alkohol a omamné látky;
- nadále jsem povinná chodit na kontroly ke své kurátorce, dále budu společně s matkou navštěvovat mediální centrum, též budu dojíždět na ambulantní kontroly do DÚ dle dohody.

Rodiče:

- svoji dceru podpoříme v plnění podmínek propustky;
- porušení pravidel oznámíme kurátorce a do DÚ.

Dodatky:

V případě nedodržení této smlouvy mohou rodiče propustku své dcery předčasně ukončit a ihned přivést do našeho zařízení.

1. ambulantní kontrola: ke kamu:

Podpis klientky

podpis rodičů

za DÚ

V Praze: 14.10.10

3. 2010

Dobrý den.

Vzpomněla jsem si na vás a také vám obci
napisat jak se tu mám a jak jsem si
uvědomila své chyby a za co, kady vlastně
jsem. Je to tu hezké, všichni jsou tu milý
a hezní, ale doma je doma. Udělala jsem
tu pro mamku mnoho věcí (dárčeků a ke-
kamů, pejska na lednici a moji blávu ze
srdce). Děláme tu plna věcí, některé mě baví
a některé ne, ale většina jo. Také hlavně podle
mě mášady. Tréba na mě 16 marokky jsem
celý den přebírala, ale nějak jsem to kuládla
díky dvoum kamarádka'm, které tu jsou kvůli
tomu, že nemají kam jít. Jsem tu už 30 dní a
za tu dobu jsem si toho hodně uvědomila.
Udělala jsem velké chyby. Bylo mi teprve 15
let a na to, kolik mi bylo jsem se chovala
hrozně. Neposlouchala jsem svou mamku, byla jsem
na ní drzá a mám 30 namalovaných hodin
na práci. (Jedem den jsem už nepřerouvala.) A
plna dalších chyb, které jsem dělala. (Aby jste
věděla, že nějaká Bernada mi měřila co mám dělat,
nebo že jí беру za vzor. Aha mám jí ráda, ale
nikdy jsem se měřidla podle ní. Taký jsem tu
zjistila proč jsme si s mamkou tak nějak nerozuměli.
Prostě jsme obě dvě ironické, kordobské a rády
bavíme lidi v okolí, takové my jsme. O tom však
bych chtěla zmínit. Mamka mi už poví, že
bych se nějak mohla komřit - já se jí ani měřím.
Hodněkrát jsem jí psala. Ale přeci jsmom šanci
by mi mohla ještě dát. Noční, aby jste si myslala,

že se ~~chtě~~ tento dopis míří k tomu, že budu vlezpudlka,
to měčí, jen tímto dopisem ~~se~~ chci nějak vyjádřit,
že se chci taměnit a chci se vrátit zpět do HB.

Docela jsem byla překvapena a rozhořčená pomí
soudbyně, že mě dala předst do ústavní úpravy.

Opravdu jsem si tu hodně věci uvědomila a chci
se taměnit. Tento dopis píšu zcela upřímně.

Těším se na naše setkání, a mnohým bych si
srdmi chtěla promluvit.

S pozdravem,

Šimka